КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

ЕРА, 15 январь 1970 шу. № 6 (4709). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрийн Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1928 ШЕРА ДЕНЗ

КОММУНИСТАШТА КХЕТАМ БАЛАРА ШКОЛА

Коммунисташта кхетам луш юкъараллица партийни организацешна беца балха керттера форма я партийни собрани. Цига йоза коммунисташта партийни балха принципаш, коллективна хьалхашка уттте дензаш, уж парте яхана боеса къостале Iомалу. «Ярославски городской партийни организацешкий партийни собранеш чакхъяхара практикаx» КПСС ЦК бахьа сонамо къастта белгалбаьй коллективни кулгал деча, коммунисташта политически кхетам луча бола партийни собраной лоархIам.

Партийни собранеш чакхъяхара дерттIа йоахко еца партийни организацешка лакха я партийна а производствени а дисциплина, хIьата, цуьга хьежжа, дика лел боахама гIулакхаш а. Масала, хьовцаргья вай Грозненски районa 1 Мая цIерагIча колхоза партийни организаци.

Партийни собранеш кийчъяр, дика вIаштIехьъяхар, ден повестка белгалъяр шиъ балха керттерчарех лерзI колхоза парткома. Цехови а ерригача колхоза а партийни организацей бетта а квартала а йола перспективни планаш уттаю укхаза. Боахама партийни организаце хьалхошна уттта дешашки хьежжи худ ден повестка. ХIьата из кийчъеча материальни производство хьахьегаш болча коммунистий актив кийчъеоз. Собране коммунисташа деча къамельлашка хьежжа тIаьйю решенеш, хIьата уж кхоачашъеваш а цунна тIахьожаш лоаттабе безараш а белгалбу. ТIайнца решенеш кхоачашьярех оргIакарча собране хоам бу. Партийни собранешка каст-каста дуьйна уттаду партийни дисциплина чIоагIъяра, коммунисташа КПСС Устава декхараш кхоачашдара дешаш. Цудухьа дика лоархIалу партийни организаци боахама хьалхашка латта декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбеча. Юртбоахама продукци ях-кхара пятилетка дика кхоачашъеш хьайоагIа боахама коллектив.

Хьоккам вуа мегаргьахех я Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза партийни организаци а. Собране ден повестка оттаяле колхоза керттерча балха участкашка къахьегача коммунисташна дагабуьл парткома члонаш, собрани дика чакхъяккхара хIийле кийчъю. Цудухьа дукхача коммунисташа хьинаре дакъа лоацаш, дика вIаштIехьъвиккха чакхъюол цига собранеш. ХIьата тIайнца решенеш ховлам болаши корта болашк хул. Къаьстта терко ю парткомо собранеш кийчъеча къона коммунисташ юкъеозара. КПСС Устав кхоачашдарах лаьца коммунистий отчеташка ладугI каст-каста. Цу гIулакхо хIара коммуниста бехктокхам айбу, партийни дисциплина чIоагIъю.

Партийни собранеш кийчъярех коммунисташта кхетам лургболча тайпара вIаштIехьъяьккха уж чакхъяхарех деша йоагIа терко ма еш, уж формально чакхйоахаш партийни организацеш а я вай республике. Царех я, масала, Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхоза партийни организаци. Партийни собранеш чакхъяхара КПСС Уставо белгалъяьхаш телхаю укхаза. Партийни собрани хургйола ха а цун ден повестка а хаьнахьа дIайовзий-так коммунисташта. Цудухьа 70 процент мара коммунисташ гуд ца луш чакхьоал дукхагIча дакъе собранеш. Собране тIайнца решенеш кхоачашъяра дерттIа тIахьожам лоаттабац. Цудухьа царех дукхагIьярраш кхоачашъянза юс. Мела я партийни дисциплина а.

Кхы дукагIа дац гIулакхаш Назрана района «Плиевский» совхоза партийни организаце а. Цудухьа цига партийни дисциплина телхаю, цхьаболча коммунисташа шоайта тIадилла гIулакх цIена кхоачашдац. Партийни собранешка новкъосташа цIенхаштта критика а еш КПСС Устав кхоачашдар вIаштIехьдалахкхадац. ХIьата къонача коммунисташта кхетам балара собранеш кийчъеча уж юкъеозара болх а тесса битаб парткомо. Коммунисташ эсала дакъа лоацаш, тIайю решенеш ховшам болаш йоаццаш чакхъоал дукхагIйола собранеш.

ДIахо ле яккх йовца цIенхаштара кхоачашбоацараш де уж. Укх леношка къахьегамхой низ, хьинар пятилетка заданеш В. И. Ленина 100 шу дизара сийна тIайна декхараш хIнад хьалха кхоачашдара оарцагIдоахаш хила беза партийни организацей беррига болх. Цу гIулакхо партийни бюрогара, комитеташкара дIадех коммунистий бехктокхам лакхбар, цар долал ййдар. ХIьата из дукхагIча дакъе партийни собранешка гIолла карагIдоал. Партийни балха ленински стиль лоарде а лувцаш собранеш юкъе дехкарйла я партийни организацеш. IалашматIе бокхача лоархIаме да собране тIайнца решенеш ховдам болаш хилар. Уж кхоачашъяра даьи тIахьожам лоаттабе беза. Лакхбе беза коммунистий хьалъяра доа вахара чакхдаккхара партийни собраней лоархIам. Коммунистий, парте членалла кандидатий политически къахьегамен хьинар айдара беррига де деза партийни собранеша. КПСС XXIII съездой партийни Директивашен белгалдаь декхараш кхоачашдеча, социалистически дисциплина чIоагIъеча, бахача коха кхетам балерен, церна культурно - бытови гIулакх дара болх тоабари гIулакх вахаре чакхдаккхара коммунисташ оарцагIбоахаш хила еза уж.

Собранешка дувка уттале деза коллективна лоархIамегIа дола дешаш. ХIара коммунист декхарйла ва собране белгалдаьрвиш вахаре чакхдоаккхача дакъа лаца. Цудухьа цхьаккха коммунист юстара хургволцаш решени кхоачашъяра хIараме де дезар белгалде деза парткомо, партийни бюро. Партийни собранешка каст-каста коммунистий отчеташка ладугIа деза. Коммунистий дисциплина чIоагIъю цу гIулакхо, цар бехктокхам лакхбу. Дерригa де деза коммунисташ, къаьстта къонабараш партийни собранеш кийчъеча юкъеозара, цар собранешка дезза дакъа лоацийтара.

КПСС горкомаша, райкомаша шоахаштта тIахьожам лоаттабе беза юкъаьнцарча партийни организацешка партийни собранеш кийчъярен уж хан-хаинахьа чакхъяккхаран. Партийни собранеш чакхъяхара дикагIа йола опит шерра дIа а йовзийтаи беррига де деза цар коммунисташа кхетам эшара школаш а хилла уж дIаоттара.

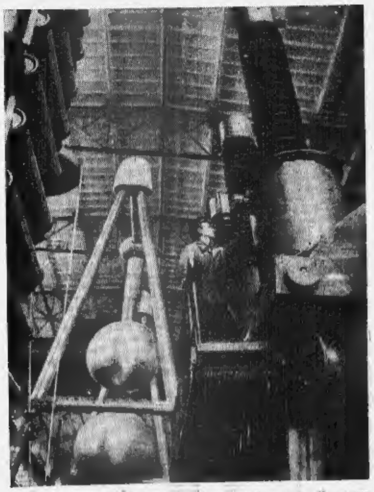

Запорожски трансформаторий заводе эха а вьй, тоххам баь а хьинай ТДЦ-250000/150 типагIа йола трансформатор. Цу классагIа йолча напряжененa хьалхара а из трансформатор. Из хьаеча шийна йоаш энерги цIезагIьеши габариташ а доаза а эIамигдеши йола кердадараш юкъедихьая.

А. КРАСОВСКЕ сурт. ТАСС фотохроника.

Ленински къахьегама вахте

Ленинча къахьегама толамаща дIадолаьаьд пятилетка тIеххьаре шу В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоакхача завода технологеша. Мехкдаьтта сийрда продукци арахецара бетта план 102 процент кхоачашъеш хьебоагIа уж. Завода установкашта юкъе лържача социалистически яхье къалха латт С. Г. Штайнгарта кулгалдеча № 22 йолча установке коллектив. ХIанз шоллагIча ах шера чотах продукци арахецаш я из. Къаьстта дика къахьегаш я М. Абасалиеви Н. Степычкини керте латтача установкай коллективаш. Цар хIанзлехьа январа хьалхарча ах бетта задани 103 процент кхоачашъяьй.

Л. ФОМЕНКО, тха штате йоаца корр.

□

Юбилейни шера ударни къахьегаш я А. Шерипова цIерагIча Грозненски нефтемаслозаводе дуккхача установкай коллективаш. Царна юкъе къалха латтачерах цаI я Маркова Виктора кулгалду атмосферно - вакуумни трубчатка коллектив. Январь бетта задани 107 процент кхоачашъеш хьайоагIа из. ХIанзалехьа планол соагIа арахийца продукци итташ эзараш сомий мехка а. Иштта дика къахьег ах бетта план тIеххкхоачашъяьча А. Волошина кулгалдеча № 16 йолча установка коллектив а.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

□

КПСС XXIII-ча съезда цIерагIча крекинг-завода цехашта юкъе лържача яхь укх шера хьалхарча моттиге я шоллагIча цеха коллектив. Мехкдаьтта продукци арахецара ах бетта план толамца кхоачашъяьй цо. Къаьстта дика къахьегаш я Г. Саавъяна кулгалдеча № 11—12 йолча установка коллектив. Ах бетта план 103 процент кхоачашъяьй цо, планел соагIа арахийца продукци эзараш тоннаш я. Иштта дика къахьег Н. Кононенко, В. Шенин керте латтача установкай технологеша а.

Э. ДОШУХАНОВА.

□

Ленински къахьегама вахте эттача «Грознефтеразведка» треста мастера Х. Мазаева кулгалдеча бурудеттарий бригада къаьстта дика къахьег укх шера. Буруе тохара январа хьалхарча денаьа задани 180 процент кхоачашъяьй цо, планел соагIа тха буруе итташ метреш я. Юбилейни вахте къаьстта дика къахьийгад бурулеттараша С. Сейдумова, А. Газиева, бурудеттача гIонча А. Крыкина, С. Таева, кхычар.

М. ЛЕВИН.

Мехкдаьтта индустре кхоане

12 январе Москве СССР мехкдаьтта доакхача промышленноста министерстве предприятейи организацейи кулгалхой совещани хилар.

КПСС ЦК декабрьски Пленума, СССР Лакхехьарча Совета вархIалагIча сессе итогийи 1970 шера мехкдаьттахой декхарийн хьакъехьа къамел дир министра В. Д. Шашина.

Цо хоам бир, мехка мехкдаьтта доакха промышленность толаме, КПСС XXIII-ча съезда Директиваша хьехача догIаухаш хилара. Соахи дукхагIа даьккха мехкдаьтта 19 миллион тонн хилар. Къаьстта дика болх баьб Малхбузен СибарегIарча, Тatarерча, Нохч - ГIалгIайчурча, Туркменерча, Украинерча, Белоруссерче мехкдаьттахоша.

Совещане къамаьл дир КПСС ЦК секретаре М. С. Соломенцева.

(ТАСС корр.)

Москва.

Летчик-космонавт П. И. Беляев дIаволлар

ЧIоагIа хала а хеташ гIайгIане къаст москвичаш, беррига вай мохк СССР сий долча летчиках космонавтах, космос эгара хьалхара кареерзаьврех волча Советски Союза Турпалах полковниках Павел Иванович Беляевх.

13 январе хьалхарча деношка я саьна, Советски Эскара М. В. Фрунзе цIерагIча Центральни Цен Краснознаменни зале ух эзараш бола нах Даьхен сий долча воIах тIеххьара бIарг тоха.

Сийлен ха тIа оатт венначун доттагIийи цуьна болх беш хинаен СССР летчикаш - космонавташ Г. С. Титов, А. Г. Николаев, В. В. Николаева - Терешкова, К. П. Феоктистов, А. А. Леонов, Г. Т. Береговой, В. А. Шаталов, Б. В. Волынов, А. С. Елисеев, Е. В. Хрунов Г. С. Шонин, В. Н. Кубасов, А. В. Филипченко, В. Н. Волков, В. В. Горбатко.

Вьетнама Демократически Республика Къахьегама Турпала сий деш из веннача баьхкаб ДРВ СССР - ерча посольства сотрудникаш. Таьзета вахте латт доалол дехьарча пачхьалкхений СССР-ерча посольсташка бахкийта тIема, тIема-форда, тIема-фоара аттешеш. Венгерски халкъа эскаргара венок IотIабулл.

Сийлен ха тIа отт СССР Лакхехьарча Совета Къаьмий Совета председатель Ю. И. Палецкис, СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. П. Георгадзе, КПСС МГК секретараш, Советски Союзен эскарий тайпайн маршалаш. Советски Эскарен ТIема-форда флотен инаралаш, адмиралаш.

...13.00. Краснознаменни зале уха нах соцабу. КIийна юле бус П. И. Беляева цIени кхоачарен нах.

Венначунцара къаста тIеххьара минуташ. Таьзета йиш я лекха, Советски Эскара Центральни ШIатIара арабахь кIий, катафалка тIа оттабу. Сог дIаволла болха нах Новодевичьи кашмашкахьа болалу.

КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, Советски правительство тIадиллараx П. И. Беляев валарах еш йола таьзета митинг хьеел СССР Министрий Совета Председатела заместитела Л. В. Смирнова.

— ЧIоагIа хала а хеташ къаст советски халкъ, — йоах цо, — вай Даьхен сий долча воIах, СССР летчиках - космонавтех Советски Союза Турпалах полковниках Беляев Павел Ивановичах. П. И. Беляева къахьегама никъ а бийца, Л. В. Смирнова белгалйоаккх дуненa тIа эгара хьалха космически ара саг а воалаш, космос карарзаяра керда этап тьа а еллаш, «Восход-2» яхача кемаца П. И. Беляевеи А. А. Леоновеи яь исторически полет.

Москвал къахьегамхой цIеоагIа къамаьл дир КПСС МГК секретара В. Я. Павлова. Тахан турпалча - космонавтаца къасташ, столица къахьегамхошта, дерригача халкъа санна, чIоагIа хала да из валар, аьлар оратора.

П. И. Беляев валар чIоагIа халахеташ дийцар СССР летчика - космонавта А. А. Леонова. Из вайна юкъе ваи аларех теша хала да, йоах цо. Сона къаьстта гарга а вела а ва из дика саг. Тхо айхха дийзалар лаьттарча гIулакхаша меттел, космически гIулакхаша а.

Оаха, космонавташа, аьлар ше къамаьл даь воалаш А. А. Леонова, тешал лу Коммунистически партена, правительствана, советски халкъа денал долча тхов доттагIчо беррига шийн низ дIабеннa космос тахкарен кареразярен гIулакх доагIача тайпара дIахо хьоргхиларах.

* * *

Таьзета митинг чакхйоал. Ек Советски Союза Пачхьалкхен гIимн. Залпах топаш етташ сий а деш, каша Iочубохийт П. И. Беляева дакъа чудола кIий.

ТIеххьара войнски сий а деш, П. И. Беляева каша хьалхашка гIолла торжествени маршагIа тIехйоал Московски тIема округа эскара подразделенеш. (ТАСС).

ТАХАН ДIАЙОЛАЕННАЙ БАХАЧА НАЬХА ЕРРИГСОЮЗНИ ПЕРЕПИСЬ

НИКЪ ДИКА ХИЛБА ШУН, СЧЕТЧИКАШ!

ХIара советски сага дика кхетаду бахача наьха хIанзара Ерригсоюзни перепись лоархIаме хилар, хIана аьлча цун материалашка къаьгга хьаьккха хургда советски сага вахаре, пачхьалкхен экономикен культурен хинна хувцамаш.

Тахан Iуйрийна 8 сахьат даьлча дена тхоай сийлахьи бехктокхамен декхар кхоачашде доладеннад тхо, Урус-Мартана районе счетчикаш. Са ираз долаш лоарI аз селлара лоархIаме политически мероприяти чакхйоаккхача юкъе эттара хьалза дакъа лаца йиш хиларех.

Тха цхьоалагIча переписной отдела счетчикаша перепись яра дахье шоай дика знанеш хилар хьаьекхар чакхбоалаш эшача экзаменашка.

Перепись дикен шай хьинаьхен чакхьяккхар дукха тхоьех хIаране шай декхараш цIенен дизза кхоачашдергда ахна хет сона.

Вай халкъа вахара Коммунистически парте даим йовхо еш хилар хоалу хIара сага. Товлуши хозлуши йоагIа тха хьамсара юрт. ПаргIата вахар долаш дах вай халкъаш Сийлахь - боккхача Октябра махьха кIал.

1939 шера СССР-е бахача наьха Ерригсоюзни перепись йолча хана лакхера образовани йолаш 5 саг мара вацар тха районе, хIьата царех а 2 мара ноxчо вацар.

ГIьмна кхы тайпа да сурт хIанз. Укхаза хIанз болх беш лакхера образовани йолаш болча лорий, хьехархой, агрономий вIарича эскар де. Біеш наг ба хIана лакхарчи юкъарчи дешара заведенешка дешаш. ХIанзарча перепиcо хьакъохаргда вай халкъ культурни экономически гIулакхашта Iаламате чIоагIа догIадена хилар. Цунах цхьанна шеко яц.

ХIара дезало укх деношка вазача хьаьше санна шоай цIераш оллийла хала бехктокхамен декхараш кхоачашдеш болча счетчикашта!

Р. АСАЕВА,
бахача наьха Ерригсоюзни переписа счетчик.

БОЛХ ДIАБОЛАБЕННАБ

ЧIоагIа лоархIаме хеташ кийчо яьй оаха тахан дIайолаленнача Ерригсоюзни переписа. Пхе участкани йийкъай оаха город Назрань. Цу балха кулгалдара, тIахьожам лоаттабара лаьрххIа вIашагIъелла переписа отдел я.

Хьалхе а кийчбаьб из болх бе безаш бола инструкторашаи тIахьожамхой, кхыбараш. Дар дийшад дикъ-ах дониа лаьрхIа программа йолча курсашка, Практически занятеш а хиннай.

Шоай участкашка хIара улица тIа, хIара цIагIа хинна переписчикаш, Дукха керда цIенош, улицаш, переулкаш хьатIаяззьаьй цар; сиха дегIа ма ухий къона город. ХIанз 13.842 саг вах городе.

Массанахьа а хьалтеха гойтара агитаце плакаташ, лозунгаш. Перепись еча хьинаре дакъа лоацаш дукха ба. Царех белгалбаха лов района юртбоахама управлене боахло, тха инструктор нов. Кремлев, райисполкома председатела заместитель нов. Цурова (переписной комиссе председатель) районо болхло нов. Алиев, кхыбараш.

Из лоархIаме болх дерттIа чакхбаккхара тхова новкъостела эша дукха нах ба города предприятей, учрежденей, организацей кулгалхошта юкъе. Цу гIулакха-м лаьрхIа райисполкомо сонам а хишабар.

Бахьда из политически гIулакх даса ца доагIаш, цох дош ца хеташ нах а ба.

Укх деношка мельзаводе дахадар тхо шоай болхлошта юкъера мукъагIа вола цхьа-ши саг къоаставе тхона аьна. Доккха халхетар даьккхар директора нов. Ужахова. Кхоачашдаьзар цо оаха дийхар шиъ из гIулакх де йиш йоллашехьа.

ХIьата цу тайпарча наха тхоай болх дика чакхбаькха, цу гIулакха тхоай город хьалха халийта тха дагар уйла йохоргьяц. Эшаш мел йола бланкаш, кхийоза хIамаш IалашъяIь кийча да тхо.

Р. ТАМБИЕВ,
Назранерча переписной отдела заведующи.

Ленински районе йоккхагIьчрех я В. Д. Гаранжа заведующи йола шоллагIа переписной пункт. № 5 йолча профессионально-технически училище улл из. Дика лоархIабаьб укхаза уж перепись сихех дикен чакхъяккхара де дезарех. Из хьахьокъ тахан В. Д. Гаранжа керте а йолаш переписной отдела болхлоша «Красный молот» завода керттерча технолога отдела инженера Н. С. Копытинеи пединститута лаборантвас Л. И. Александровас еча контрольне проверкаша. Счетчикаша теркал ца веш саг висац.

— Ханах шиъ ди хьалхагIа чакхбоаккхаргба оаха тхоай болх, — йоах переписной отдела заведующе нов. Гаранжас.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аттехьа) № 2 йолча переписной отдела заведующи В. Д. Гаранжа, цун гIончаш Н. С. Копытин, Л. И. Александрова.

С. МЕГРАБОВА сурт.

СИЙЛЕН ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДЕРАШ

ЧОАЛХАНЕ, хала, цхьабакъда сий долаш болх ба бахача наьха Ерригсоюзни перепись из. Сий долаш ба деррига советски халкъа духьа беш из боландаь.

ГIулакха толам бола, моллагIа кхьча хIаман тIехь а санна, кадраех тийша да. Наьха перепись еш хана республике дакъа лоацаш хургва 3330 саг. Уж ба тешам бенна, дийша, лаьрххIа Iомабаь нах.

Советски районе кхатахьа саг вац Шерипов Махьмада Салман да вовзаш. Цхьабакъда, из хьалхагIа мел хиннача переписий доакъашхо ва: «...Эттара хьалхара (1920 ш.) Советски перепись хиначул тIехьагIа ден 50 шу даьннад. Поэзаргйоацача йоалаш хувцаенна вай Нохч-ГIалгIайчен городаши юрташи.

Шерипов Махьмада Салман хIанз шиъ боккъоалагIа салоIаш на. Цхьабакъда, из юстара а вьнна бIарахьежаш Iелургвацар 1970 шера бахача наьха Ерригсоюзни перепись яр сиина долча дерригача халкъа юкъарча лоархIамеча гIулакха. ХIанз пхезлагIа юкъевахав из бахача наха перепись е кийчлуши чакхбоаккхаши беча балха, Советски района переписной отдела керте а волаш.

Бахача наьха Ерригсоюзни перепись Урус-Мартана районе хIанз кхоалагIа ергьа Сулейманов Даула Вахаси Эльмурзаев МахьмадIаьлаеи. 1939 а 1959 а шерий переписашка счетчикаш хиннаб уж. ХIанз перепись йолча хана уж керте эттаб райцентра переписной отделашта. Перепись вIаштIехьъяьккхарен чакхъяккхарен дакъе шоаш Iоахь йоккха опыт толаме дIател цар переписа къонача кадрашта.

Ведана района Агишты яхача юртара пенсионер Тайсумов Дяги шоазза хиннав счетчик: 1939 а 1959 а шерашка. Бахача наьха хIанзарча переписе а иштта из дIаяззъергья шоай участкерча бахача наьха переписной листаш. Кхы цхьаькха я ва Ведана районе бахача наьха переписий ветеран — Хаджиев Махьмад. 1939 шера, йоах нов. Хаджиева, шийна счетчи участке перепись чакхйоаккхаш хиннав со, 1959 шера переписа даькъерча госстатистика инспектора помощника декхараш кхоачашдаьй. хIьата хIанз госстатистика районерча инспектурана керте латташ а Ведана районе еча ерригача переписе кулгалдеш а ва.

Бахача наьха Ерригсоюзни переписа ветераныш кIезига бац г. Грозне а. Масала, СМУ-5 механик — Подковыров Михаил Васильевич а иштта кхаь переписа доакъашхо хиннав. ХIанз цо переписной листаш язъергья Заводской района цхьоалагIча переписной отдела счетчи участке.

Бахача наьха Ерригсоюзни переписа кхоккха реликви (наьхна тIа йоахаю значокаш) я Грозненски юрта района госстатистика районни инспектора Рось Владимир Петровичея г. Грозне Ленински района госстатистика инспектора Боровкова Мария Павловнайи.

ХIанз кхоалагIа ю из Ленински районе бахача наьха Ерригсоюзни перепись, йоах Мария Павловна Боровковас. 1939 шера ерригача городе 172 эзар саг мара вахацар, хIьата тха районе 50 эзар гаргга саг вахар. ХIанз шозза дIаца хиннабац аьнна дукхагIа хиниаб баха нах. Районе 4 переписной отдел, 36 инструкторски 152 счетчи участок я. Переписа ерригa кадраш Iомаьъ а перепись дIайолае мара ца езаш кийча я я.

1959 шера бахача наьха Ерригсоюзни перепись толаме чакхъяккхарах цига дакъа лоацаш мел хиннараштa правительствени баркал кхайкадаьд. Юкъ-юкъе белгалбаьннача переписа болхлошта Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота еннай, хIьата дикъа лоацаш хиннача кхаьнеша правительствени совгIаташ деннад: «Знак почета» яха ордени «За трудовое отличие» яха медалаши; дукхачарна балха болча моттигашка премеш еннай, администраце приказашка белгалбаьхаб.

Шеко яц, 1970 шерарча бахача наьха Ерригсоюзни переписа болхлой республике перепись яра дика кийчлургхиларахи цар из толаме чакхйоаккхаргхиларахи.

А. ТОЛУБАНОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Статуправлене начальника заместитель.

СИХА А ДИКА А

Бахача наьха перепись яра болх дика вIаштIехьбаьккха дIаболабаьб Надтеречни районе. Тахан Iуйрийна бархI сахьат даьлча шоашоай участкашка арабаьннав 84 счетчик.

Хьалхе а дика кийчо яь хилар дикен сихех бу цар шоай болх. Цхьа цаI саг ца тулийтаи, переписной листа дерригача хаттарашта дизза жоп луш чакхбовлаш латт счетчикаш.

10 январе денз 14 январаьга кхаччалца предварительни обход яьй дIа-юха гIоргаола саг белгалвеш, нах цIагIа хургболаш хан дIаязъяи. Дика терхо яьй цу лоархIамерча гIулакха района партийни организаце, райсовета исполкомо. Бахача наха перепись яра лоца хетаяь совещани хиннай районе, массайолча моттигашка из гIулакх дика чакхдаккхара нах тIахьехаш йола гойтара агитаци я.

Дукха ба хIанз перепись еча наха юкъе хьалха хиннача переписашка дакъа лаьца из болх дика бовзараш. Цу гIулакхо новкъостал ду переписной листаш тIа цхьаккха гIалат доацаш йоазув де.

Бахача наха перепись яра болх дикен лоацаша ханен чакхбаккха декхараш тIайнцад перепись еча болхлоша.

В. РОЩИН,
Республика статистически управлене воккхагIа вола экономист.

ЛОАРХIАМЕ ГIУЛАКХ

ДIайолаенний СССР бахача наьха Ерригсоюзни перепись.

— Со, хьалхагIа дIаяхача шин переписе дакъа лоацаш хиннав, цу лоархIамеча гIулакха юкъе дакъа лоацаргда аз укх шера а.

ХIанз еца переписа беррига лоархIам кхета а беш, цуна цIенхаштта кийчбеннаб цхьоалагIча отделера кулгалду болхлой. Iомабеш дикъ дийнаъ курсаш чакхъяьхай. Экзаменаш тIехдикa дIаеннай счетчикашен инструкторашен - контролерашен. Царех ва Башанаев Мовлан, Гойтамиров Муса, Димаев Зайнди, Р. Эдельханова, С. Юрченко, З. Апаева дуккха кхыбараш.

Тха переписной отделерча хIара инструктора - контролера шин-шийн кабинеташ кийчъяьй, участок Iенадьй, перепись яра эшаш йола ерригa документаши хьайийцай.

ШоллагIча переписной отделена болхлоша перепись дикагIа чакх ьяи йоаккх хьаша тха социалистически яхье дийхад.

Яхь оаха хьийнай. Тхоай отделера переписа болхлой дика лоархIабергба аьнна хет сона боккха политически халкъа боахамен лоархIам болаш долча цу декхарах, лакхача политически боарме чакхйоаккхаргья цар перепись.

В. СУЛЕЙМАНОВ,
Урус-Мартана района цхьоалагIча переписной отдела заведующи.

УКХАЗА КИЙЧБУ КЪОНА ГОВЗАНЧАШ

БОЛХЛОЙ ГIУЛАКХА ТЕШАМЕ

1969 шу къаьстта белгалдоллаш дар профессионально-технически образоване системана.

1969 шера апрель бетта исторически социам тIанийцар КПСС Центральни Комитетон СССР Министрий Советан «Профессионально-технически образоване система дешара заведенешка квалифицированни болхлой кийчбелга дIахотоддаре де дезарий хьанкъехь». Шу социамагIа вай мехка профессионально-технически образовани эргайоалаш тоаллургьа, профтехобразоване дешара заведенеша дIахо ха дIа не йола вIашагIъийна дешараш чекхдоахаргда: — 8 класс образовани а йолаш училище дешна баьккхачв кагийча нахех мехкерийн шоаш хержача профессегIа балха специальность Iомаергья, юкъера образовани а йоаккхаргья.

1969 шера вай республике вIашагIъийна (дешар) хьехаргдолаш вай № 5 йолу цхьа городской профессионально - технически училища, хIьэта дIахорча шеранка кIеэиг-вIеэига йоахаш цу тIа йоахаргья ерриге училищаш.

Вай республикерча 31 профессионально-технически училище хIанз дешаш ба Сийлахь-воккхача Ленина 100 шу дизара юбилейна творчески хьинар чIоагIа айдарца накъабаха кийчлуш боахка 13 эзар сонгIа вIамига сага йоIн.

ХIэра шера дукхагIа хул балха специальносташ Iомас гIерташ бола Нохч-ГIалгIай къаман кагий нахи мехкарийн. 1969 шера профтехучилищашка хьачуйийцача 10 эзар гаргга вIамигача сагах йоIахи кхоалагIа дакъа нохчийн гIалгIайн ба. ДIадахача укх итт шера балха специальносташ Iомаьй нохчашхеи гIалгIашхеи болча 10 эзар совгIа вIамигача сагой йоIой.

ХIанз лаха хала я вай республикерча профессионально - технически училищаша арахийцача кагийча нахахи мехкарехи саг болх беш йоацаш йола предприяти, тIишло, торговлен бытовой гIулакхаш дарен боахам.

Массаза а доккхал деш йоах вай гIорбаьнича болхлой классе вакалий, профтехучилищаш яьхарий цIераш: И. Ф. Сиркин—№4 йола ГПТУ йистеьккхар, буровой мастер Социалистически Къахьегама Турпал; А. С. Клепови И. В. Пугачеви № 2 йола Грозненски ТУ йистеькккхараш, мехкдаьтта чекхдоахаь гIорбаьнна тонзаччаш, Социалистически Къахьегама Турпалаш; В. С. Вихляев—№ 2 йола Калиновски СПТУ йистеьккхар, тIорваьнна механизатор, Социалистически Къахьегама Турпал; шийн хьалха хиначв бригада берригача членашца цхьаьэ из училища йистеьккха цIи хеза йола механизированни къахьегамы тоьшич Социалистически Къахьегама Турпал, «Красноармейский» совхоза директор Кагерманов Оалхазар; вай республикера профтехучилищаш йистеьхка доккхий правительствени совгIаташ тайина дукха кхыбараш, Республике эггара хьалхарчарца коммунистически къахьегама коллектив яха цIи яьккхар № 2 йолча Грозненски технически училища арахийцача М. Абасзилова кулгалагIа болх беш хинача Грозненски мехкдаьтта баккдоахача завода 1-2 установка коллектив, кхычар.

ХIана вай долладейча масаллаша тоьал дика тешал ду профессионально- технически образоване лоархIам лаккбенна хилара, балха профессешта кагирхой чIоагIа тIаккхуаш хилара, хургболча къонача болхлоша профтехучилищашка кхидола дика гIуленхаш Iомадеш хилара.

Профтехучилищаш вахарех дег тIара баркал яхаш дукха ба шоаш каморшиша Iомабьрашт еи хержа професси дукхаеллалара новкъостал даьраштеI. Нохч-ГIалгIайчен сийлахьча болхлой коллективашта юкъе шоай моттиг белгалъяра новкъостал даьрашта.

Из кхетадеш а да, профтехучилищаш йистеьхха ба Грозненски химкомбината технологически персоналах 60 процент хIана бац яьнна бараш. Грозненски мехкдаьтта чекхдоахарех 80 процент гаргга бараш, ужжал Назранерча трикотажни фабрика, торговлен общественни кхачани предприятей болхлоех.

Из ба педагогически болхлой йоккхача отрядо ца кходеш шийн дерригa низаш, знанеш, опыт дIателаш хилара керттера хьоккам.

Нийса хургдацар, нагахьа сагна дIадахача шерара цхьайола итогаш еча хана цхьаболча педагогически къахьегама энтузиастий цIераш ца яьхача.

Республике а цун доазонел арахьа а йовзаш я РСФСР профтехобразоване заслуженни хьехархочун З. Г. Свинцовий — ТУ № 2 обществоведене преподавателa; профтехобразоване заслуженни мастерий — В. В. Филимонова, М. И. Яковлевай; заслуженни хьехархой — Л. К. Гарибяна, А. Е. Кучерова, Ануфриевай; Р. Д. Бриля — Грозненски Спец. ПТУ директора цIераш. Роман Давыдович Брилях лаьна, цун коллегаехоул кIеззига дукхагIа дувца безам бар са, хIана аьлча из новаторах хиннараштa цIаккха а вицлургвац из а цун кIоарга хьакъал а. Цунгара хьехам эца, опыт дIаIомае ух ерригача Советски Соьюзера, эггара чоалханегIа долча педагогически дешашта цунгара консультаци эца Москве, Ленинграде, кхыча городашка каст-каста вех из.

Город Махачкалара КПСС Грозненски горкома секретарa вIоранагIа укх тайпара каьхат дайтад граждавкас, Кобурин Алла Шаловнас: шн шу хьалхагIа хулиган вар са воI, деша безам боаци лелар, хIьэта хIанз Грозненски Спец. ПТУ балха специальность Iомаяь ца Iеш, общеобразовательни школо дIахо дешаш а ва. Цул совгIа, сона из хилча дика хийттача тайпара а хинна. ХIьэта са воI цаI хинна мича Iе училища директора воI. Р. Д. Брила кулгалца Спец. ПТУ болхлоша царех нах бара шоай низаш, знанеш ца кхоеш бола кагирхой.

Уж ба бизза бола коммунисташ. Царна доагIа доккха совгIат. Хетаргохьа, кагирхой дахьа-новкхоча оллача баркалал, шоай къахьегам вахa беркате ларкIарал доккхагIа а долаш совгIат дац Брилай цун коллегашта.

Вай республикерча профессионально - технически образоване система болхлойн дешархойн кердача ленински юбилейни шера дукха а дика уйлани планаши.

Цхьа-дале, чIоагIа кийчо еш ба уж В. Н. Ленин ваь 100 шу дизара баха йоагIача тайпара накъабахара. Дешара заведенешка шерга дIаболлабеннаб ленински идейни тIехьале Iомаяра, баьчча накхарнарчен гIулакхашцарчей хьахкаманна дешархой хьалхебара, «В. И. Ленин ваь 100 шу дизара» хетаяь КПСС ЦК Тезисаш Iомаяра, ленински васкеташ кхоачашдара болх.

Ерригача училищаша дакъа лоац В. Н. Ленин ваь 100 шу дизара сийна профтехобразоване даькъе РСФСР Министрий Совета Пачхахьалкхен комитето кхайкадаьча хьажаркашка - конкурсашка.

1970 шера январе ерригача училищашка хургья къахьегама, культура, спорта Ерригсоюзни фестивала керттера дакъа лоархIалуш йола дешархой технически художественни творчества выставкаш. хIьэта укх шера март бетта вIашагIйолларгья технически творчества республикански выставка.

Концерта керда программа кийчъеш я художественни самодеятельноста коллективаш — апрельски юбилейни денощка шоай говзал гойтаргья цар республика общественноста, хIьэта июле творчески отчетаца вай Даьхен столице — Москве гIоргба уж.

Дешархоша боккха тохкама болх бу ьаьмсарча края истори Iомадеш, хIьэта цу гIулакха дукха походаш ю советски халкъа тIема, революционни, къахьегама сийлен моттигашка гIолла.

Каникулаш йолча деношка дукхача профтехучилищай дешархой КъилбаседаКавказе, Крыма, Москваи, Ленинграда, кхыча городий исторически моттигашка гIолла лийнна цIабаьхкаб, шоашца экскурсе дег чу йоссаь шоай халкъацарча, сий долаш дIаяхача цун хенацарча а баьжа-дика хургйолча кхоанецарча а безамах биззa йола кIоарга патриотически уйлаш я яьаш.

Профессионально - технически образоване системерча педагогически болхлоша доккхал ду болхлой класса сийлахьа традицеш яхьа йоагIача тайпара дIахо хьоргйолаш болча шоаш кхеберех.

Э. АХМАТХАНОВ,
профтехобразоване республикански управлене начальника заместитель.

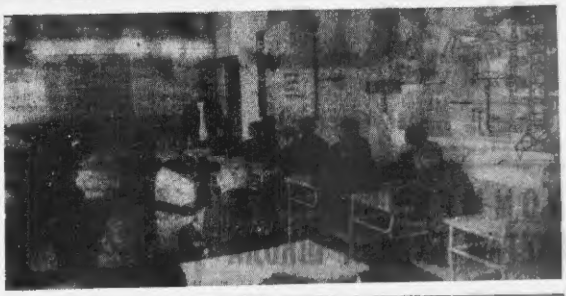

Кхыча предметашта юкъе а къаьстта дукхагIа еза Грознерча иттлагIча профессионально - технически училище дешачарна обществоведени. Сакъердаме хургйолча тайпара кийчъю хьехархочо Скорик Людмила Михайловнас хIара урок. Цо шоашта сиха эздени боккхача безамца кхоачашъю дешархоша.

СУРТА ТIА: обществоведене кабинете. Урок дIахьош я Скорик Людмила Михайловна.

Н. Татарова сурт.

Слесараш, электрикаш, буровикаш Iомабеш я Грозне Октябрьски районера № 4 йола профессионально-технически училище.

СУРТА ТIА: производственни практике ба дешархой (аьрдехьара аттехьа): Федотов Игорь, Сальмурзаев Висхан, Товсултанов Ахьмад.

Н. ТАТАРОВА сурт.

Говзал телар

Мичахьа болх беш бале а бошт педагогаш. Цхьа шин тайпара ла цар къамаьл. Наха эздел, хьалхал тела, цар сакалаш дикагIа хургйолча сагIорa хувца гхелла нах ба уж.

Царех ва хIанз сона хьалхашка вагIа вIамига саг а. Цунна юхе дадача дIоагIаша, осташа из кхьна професех ва аьнна уйла хургйтаь. Уж цун гойтара пособеш я. Урока кийчлуш вагIа из.

Укх сахьато цунна гобергба хIама хора сугара волча 26 кIаьнко. ТIаккха мастерскешка йоллургья шин тайпара къахьегама музыка. Цхьаккха форма йоацача аьшка кусокех хьахургья чухьежача сибат гуш къега цу вIамигача сага хIанз хьалхашка ядараш санна тайп - тайпара слесарни инструменташ, тIаккха Ростове дIа а йихьа цигара беррийгача мехкара ихача заказех дIахьа ухийтаргья уж поездашца а посылкашца а. Бакъда, уж бе йохкаргйолчарна ца ха мег царех дIадийттараш Назранерча профтехучилище деша дагIача берий кулгаш долга, аз - аз дика дьад дIоагIа, оста, юв яхаш цар шоайла хуралаш яьчул тIехьагIа мара уж шоашка ца кхаьчалга.

Шин инструменташ, книжкаш, журнал а нийца шортта кабинетера ара а ваьнна мастерскешка дIачувахар хIанзалца са бIаргаша зем баьха вIамига саг.

Ер ихелагIа шу да из цу училище производственни хьехара мастер вола. Вешта аьлча из укхала хьайийлача деиз. Дукха ба хIанз Назранерча предприятешка къахьегаш цо кийчбаь слесараш, токараш, электрикаш, сантехникаш. ДIахаттал «Электроинструмент» завода сборочни цехе хьалхе лелачи мехкарашка слесарешка - сборщицашка Пешиева Маремага, Цечоева Хьавайга, Муталиева Хьаннфайга, къыбарашка, малав шун кулгашта ништа автомато санна сиха, тайжа болх бе говзал еннар?» «Iалаудин ва-их, аргда цар шуга. Воазаций шоана профтехучилищера Точиев Атабе Iолаудин?». ДIахаттал чIанз Саратоверча индустриальни техникуме деша вагIача Аушев Махьмадега, миштa вIашгIехьаьлар чьа цига деша ваха? Цо аргда: «Iалаудино чIоагIа дег чу хьажийр сона слесара професси. Дика хьехар ва. Сайна ца а хоаш отличник хилар сох. ТIаккха аз дIахо дешалга могадир Iалаудина».

Йодешал Iалаудиная хIанз Советски Эскаре шоай доккхар кхоачашдеш болча Евлоев Махьмадеи Муцольгов Мухарбикеи ухийта письмаш. Хьехархочунцарна безамах дизза да уж. Цига я накъавола царна Iалаудина еннa професси. Атта хиланар Iалаудина из кулг-говзал къаьаргйолга царна дIахайта, уж кхетаб. Цар дай-новбой болча кхьльаьнига бистача дукха километраш хургьар.

Со циси хиннача дийнахь дай-новной собране хьабеха письмош кхлеш вар Iалаудин. Хадийтац цо царцара буввам.

Цхьабараш санна, кхаь-диъ шера болх а бaь кхьичахьа дикагIа моттиг нийсъелча дIагIоргвалаш венавац Iалаудин цу училище. Езаеннай цунна из хала, бакъда сийлен професси. Цу шо хержача наьхь тIа кхы а гешамегIа, беркатегIа гIа баха кийчлу. 10 класс а яьккха хIанз Москве индустриально - педагогически техникума 5-ча курсе дешаш ва из заочно. Техник - механик — педагог. Технически яраш санна эш педагогически знанеш а.

ГIадвахав Iалаудин. Дукха ха йоацаш шоай лоалахочо — «Электроинструмент» заводо кхы а бIарча корпус хьаенней училищана. ХIанз даргIатагIа я, шортта помещенеш я тайп - тайпара кружокаш вIашагIйоккха, берий творчества сийг лотабе.

ДегIаеннай укх тIеххьарча шерашка училища материальни база а. Юкхьанца из хьаеллача хана бераштa практически занятеш е, дIахьокха пособи йоацаш хала хьуввар Iалаудин. Цу хана 8 станок мара ицар, хIанз 45 я. Цу хана 70—00 дешархо мара вацар укххаза дешаш, хIанз — 200. Накъайоал училище юртбоахама а. Дика говзал йола трактористаш кийчбу укхаза хIара шера.

/ ...Чуйнна станокаш тIа доахкар бераш тхо цигара дIахача хана. Цу станокий йош мара кхы царна хIама ца хоаш, ца гуш санна хетар. Цу гIарa, дукхача бераштa юкъе гIолла хIаранега бIарa локкхаш лелаш вар Iалаудин а.

М. ЗАНГИЕВ.

Шоай мукъа ха актови зале дIахьу № 6 ПТУ дешача а самодеятельность дукха езача а мехкараша. Художественни самодеятельноста тайп-тайпара кружокаш я болх беш. Цхьаццa кружок е дIакъа па лоацаш атта дешархо вац училище. Къаьстта дукха ба уж хоровой кружоке. Шоай концертни програма яйца города кхьча училищашка ух самодеятельни артисташ. Массаньахьа а безаме тIаяц уж.

СУРТА ТIА: аргIанарча репетицеа.

И. Пламев сурт.

«Коммунизм хьалъе Iомабенар комсомольцашна, кагийча нахага, мехкарашна дaь ленинскеи мeнaз да. Къахьегам безар, знанешта тIаккхуаш хилар, идейни тешаме хилар, чIоагIа патриотически уйла хилар, интернационализм — советски кагирхоех доахкача цу дерригача гIуланкаша — тошал ду цар сий деш ленински васкеташ кхоачашдеш хилара, сийлахь-воккхача Ленина хьийха ма хилара болх бе а баха а гIерт уж».

(«В. И. Ленин ваь 100 шу дизара» КПСС ЦК Тезисашцара).

Дукхабезабенна болх

Гургал тесар. Коридора чу сецкам эттар. Обществоведене кабинета чу дIачудахар тхо Зинаида Григорьевнеца. Дешархоша дIайха моргшаш хьаттар тхога. Урок дIайолаелар. «Юрта боахам Iилма кердa вIашгIекьбеккхер» яхаш яр урока тема.

— Ноябра тIеххьарча ворхI денаа йоккхийча событей кIирa еле мегаргда. Вай даьхен столице — Москве хилар колхозхой КхоалагIа Ерригсоюзни съезд. ХIьэта 28 ноябре КПСС Центральни Комитетон СССР Министрий Советон колхозхой кхоалагIча Ерригсоюзни съездо тIайийца колхоза Хьоттаме Устав чIоагIдеш социам бир.

Хьехархочо Свинцова Зинаиде Григорьевнас дIахо дувц дешархошта юрта боахам чехка дагIабоалабара керттерча хьелех КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева цу съезде дайча къамаьлах. Революци хилахьа хинна юрта боахам тахан-арчунца нийсбеш, цо дийцар цу кагий шархой геттара хала баьха хинарех. Дагахьа йийшар Некрасове поэмаш.

Ша мел дийцар гойтара пособешца чIоагIдора цо. ЧIоагIа ладувгIар цо дувцачунга 40 дешархочо. Кагий нахи мехкарийн уйла тIаяздийта, тешаш, эзаш ладувгIеш бар шоай хьехархочунга.

Урок чекхъялар. Бакъда классера арадовлаш, хьехархочоаи дешархоштеи юкъе этта безам, цар вIашн лоархIеш хилар дитта мегац.

Из дар Толстой Лев Николаевича хилар дийза школа яса, хоза, духовна хамаьрша, шоай хьехархочех йола дика уйлон безамн цIаккха биц ца бaлийта нах хьахула атмосфера. Царна йицлац хьехархо моллугIча деношка, цIей эттача: из йолча боагIа, письмош язду цунга, хьехом эц цунгара, шоай дагарIош а хелахетар а декъ цунца. «Iа сона вахара ниъ бeвзийтарах, из хьакьоккерах, беркате хьона, — яхаш язду Ленинградера Дубинин Алексейс, ПТУ-2 йистеькеа а цул тIехьагIа Советски Эскаре хинна а ва из. Эскаре гIулакх деш волчара язду цунга шийн хиннача дешархочо Григорьян Леонардо. ХIьэта Бурлакова Рая, ше Мурманскера Грозне еча, эггара хьалха шийн дукха езача хьехархочох Зинаида Григорьевнех бIарг тоха йоагIа, иштта шийн берригача дешархошца сий ду шоай хьехархочун, цо тIьчo хьехамаша шоашта доккхо беркат даьннилга хоийт.

15 шу да ПТУ-2 коммунист Свинцова Зинаида Григорьевна хьехаш йола, хIьэта цунца болх беш ба къона хьехархой. Йоккха опыт йолча хьехархочо новкъостал ду царна, хьехамаш ду.

Дог цIена долча эздийна кхасега бIаргаш безаме хьеж, мехкко тIа лел РСФСР профтехобразоване заслуженни хьехархочун значок.

Дукха деш литература Зинаида Григорьевнес, къаьстта методически общественни. Цудукха цо шийн урокаш безаме, ладувгIа дог доагIаш ю. Цо боккха болх бу гойтара пособешца кабинет Iалашъеш а. Укхаза до хоза кийчдаь стендаш, витринаш, плакаташ. Уж да дешара программах доагIараш меттел, хIара урока а кхоачамбеш. Обществоведени политэкономен кабинета да дика кийчдаь «В. И. Ленин ваь 100 шу дизарга», «КПСС советски общество эргайоаккхаш тоаю сийлахь-боккха низ ба», «Безе а безе, боза а боза хьай мохк», «Даьхе лараеш» яха стендаш.

Дешархой хIама доаза бола безам лакхлургболаш, цар дикагIа ладувгIа дог доагIаргдолаш Зинаида Григорьевнас шийн урока тIа дIайоаэийт производстве новаторий методаш, училища вахарца юва занети.

Обществени вахар дешархошта кIоаргагIа а дикагIа а довзийтара шийн низ, ха, шийна хоар кходац Зинаида Григорьевнас. Цо вIашагIтеха а хьалиле лелаеш а в исторически кружок.

РСФСР заслуженни хьехархочо доккха дакъа лоац училища общественни вахара юкъе а. Цо хьалиле а лелаеш дешархошца вIашагIбетталу Социалистически Къахьегама Турпалаш.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара ма боагIара накъабаха кийчлуш, училища дешархоша шоай педагога хьалхе а лелаеш Iомаду сийлахь - воккхача баьчча вахар, цун революционни гIулакх, цунех йола материалаш гулъю, Ленина хана баьхача а из воэаш хиннача а наха Ильичах дагадоагIарий альбом кийчду.

З. Г. Свинцовай балха тIехь керттердар творчествои инициативеи хилар да. Цу хьехархочун опыт Iомаеш, вывод ю Iа педагогически говзал лакхъяра а эргаяьккха тоарра а доазув доцаш хилара.

В. ИГНАТЕНКО,
хьехархо.

КАГИРХОШТА—ЭСТЕТИЧЕСКИ КХЕТАМ

Гудермеса № 8 йолча городской профессионально - технически училища коллективо чIоагIа терко ю дешархошта эстетически кхетам балара. Гойтара пособеши технически средствашп йолаш кийчъяьй кабинет. Кабинет кийчъеш йоккхий хаблонаш тIаэттар тхона, бакъда дешархой инициативахи творчествахи доккха новкъостал хилар.

Тха училища эстетически совет, цица дувца а дувц, чIоагI а ду кабинет кийчъяра дешаш, выставке оттаде хьачуденна балхаш е «Кругозор» яхача журнала аргIанара номер юц. Со чIоагIа раьза я сай гIоначашта, сай планаш царна кечйохка гIерташ со, цар ихачуаго ладувгI, цар аьнна керда уйла дагалехар хьаллоац.

Укх шера урокий планаш уттаво йоллениай со, темах а йовцаш, хIара урокех йола материал гулъю, хеттара карта уттаду.

Эстетика хьеха йиш яц классе боаца болх ца беш. Аз вIашагIтехар декоративно - прикладной искусства кружок. Тхоай низаша оаха хьайир шин ярусах латта аквариум, дийна уголок кийчйир, кхераи облицовка йир, эзаш дегIар, дешархой шоаш хилар царга хьежаш, эзаш чудагIа кхойилгаш а берана шьеш хьайир. Цу дерригане а шин тайпара эргадоаккх вахар, хьахулийт колорит.

На болх айса беншехь, хьонача художникашта новкъостал ду аз. ДIадахача шера оаха болх бир «Ваьча моттигера Iалам», «Кагирхой гIишлош еча», «Са Даьхе», «Къахьегамца сий долаш ва сага ахача темех. Шу доладуш «Ваьча моттигера Iалам» яха альбом кийчдир. Цунна юкъедахар тха художникаша даь сурташ.

Юбилейни шера тха дешархой ленински тематика кийчъеш да. Массеха болх хIанзаехьа а кийчбенна баьннаб. Дерригa балхаш даь дергда 1970 шера март тIакхоачаш.

Тха тхоай поэташ а ба. Царна а низ дIавкхоачачох новкъостал ду аз. ДикагIйола стихаш, дувцараш, сочиненеш, докладаш кулгашца яздьна «Кругозор» яхача журнала тIа гулъю оаха.

Дешархой къамаьлаш йоазуеи шаьрдара йола центр а хинна дIаотта еза эстетически кхетам балара кабинет. Дешархоша шоай къамоьал шаьрдергдолаш къаьсткъаьстта заданеш тел аз. Дешархой хIара урока кийчлу шоашта еннача заданех къамаьл де.

Цул совгIа, группешарна къаьсткъаьстача дешархошта заданеш тел аз къаьстача темах йола 5—10—15 минута реферат ергйолаш.

Доклада кийчлуш дешархой литература, периодически изданеш, материал лаха еза. Из деш хилча дешархо Iомалу газетаца, книжкаца, журналаца ше болх бергболаш.

1969 шера тхаьнцига болх бе йолаелар «металлопластика» яха художественни технически творчества кружок, материал къаьстайир, болх мишта бергба дийцар, творчества этапаш оттайир. Безаме а керда а гIулакх да из. Тха городе цхьаннахьа йолца металлопластика кружок оахоша хьаярах доккхал ду оаха, массехк болх ба лерхI оаха. Царех цаI «Советий Iаьдал бахьан» яха болх ба баьннаб.

Боккха болх бу сайренаш кийчъеш. Эстетика кабинете еча классни йолаича ерригача мероприятешка со гIерт дешархошта шоаштa тIадаслача гIулакха бехктокхаме хилара уйла чуйоссе. ХIанз оаха кийчъю В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетаяь сайре. Докладаш кийчъю, стихотворенеш Iомаю цу гIулакха, сцена дикагIа кийчъяра уйла ю, сайрене венача сагота хургйоацаш безаме ловзараш де дагa да.

Кабинет кийчъяра, гойтара пособеш къаяра доккха новкъостал ду эстетически кабинета активо.

ХIанз эстетика кхоач производстве в быте я. Цунах яалу кепайоаэон тIа я. Бахьда къахьегамца эстетически гIулакх леладе дезаш хилар теори долаш дуc, нагахьа санна саг цунна кийчвенна вецe. Цудукха тха педучилища коллективо шийна хьалхашка оттадаьд кагирхошта шерра эстетически кхетам балара дош. Цу балха тIехь боккха лоархIам болаш ва эстетически хьехам луш вола хьехархо.

Искусствох, Iаламах, къахьегама процессах салоIам баларо сагах хьаву художник, дуне, вахар хоздира тIехь дог уравуттаду, чам болдача хIаманца кхоанан лоаттабайт.

Тха училища эстетически кхетам балара кабинете хьалтеха боал «Хозадар белгалдаккха, ларха, хьаде» яха тIахьехам. Дешархошта хоздар — дикадар бIаргаго в, довза а, хIьэта шоаш хьаде а новкъостал дар хьехархочун доккхар да, эстетически кхетам балара урокаш тIа дешархошта йовз искусства, музыка, живописи произведенеш. Искусство низ чIоагIа ба, цо новкъостал ду дуне доззара. Цудукха эстетически кхетам луча хьехархочун гIулакх бехктокхаме да. Сага духовни уйлаш хьахулийташ йола искусство дешархошта дIайовзийтар лоархIаме да. ХIьэта тха дешархой кхоанара болхлой ма бий. Болхлочоа лоархIаме да къахьегама эстетика йовзар.

Цу тайппара, моллагIа я къахьегам сакъердаме а творчески а хургба из кхетамца боаш хилча.

А. ПЕРЕЛЯКОВА,
гор. Гудермеса № 8 йолча профтехучилища эстетика хьехархо.

Шерра - шера дукхагIа хул № 11 йолча профессионально-технически училище деша безам барaш. Царна лаьрхIа керда корпусаш хьалъяьй укхаза. ХIанз тотта хургьяц дешархошта.

Н. Татарова даьккхача сурта тIа училища корпусаш.

«СЕРДАЛО»

2-гIа оагI., 13 январь 1970 шу.

ГРОЗНЕ—100 ШУ

ШИЙТТ 100 шу дизар 1970 шера январе белгалдаьккхал город Грозне, Нохч-ГIалгIийн АССР-а столица, Къилбаседа Кавказерчу йоккхийча промышленни культурни центрех цхьаъ.

Революци хиллалехьа Грозни тIехьайисача паччахьа Россе юстара меттиг, дукхагIча дакъе йост тIе а тесса долл топпира цIенолгаш дагIаш хиина городкиг шийна гонахьарчу юртали стажицели кIезига эргайолаш яр.

Городе цхьа а сердал а,е канализаци а, е транспорт а. Города юккъе хьалдолашагIа болл цкх — промышленникаш, купецаш, дазелаберш, — баьхача моттигашка мара цхьар 8 километр гаргга лаьа водопровод а фатагенаца йогуш массех итташ фонарегIа латта сердал а.

ТIе тоханза йолча улицашка догIа диллача хана гонга гIолла боагIаш хотта хуьлуьш, кхьметтел говра баьрн а чиаткъа мара дIахьалургуашош. Городе еррига а 1630 бер деша дагIа юкхьинкара чйс я юкъера шифьа школа, 55 меигн латта йоккха йоца ши больница мара цхьар. Культурно-просветительни учрежденеех Грозне хиина цхьа публични библиотека мара цхьар. Цхьабакъда дина пропаганда хьашт меллад шерачарна яр. Городе итташ килазаш, маьждигаш, культа кхийола учрежденеш хиинай ди кхайкабеш. бIаьш нах чу а болаш.

ГОРОД догIаяра нIоаттIа дорхIаме хилар 1893 шера Мамакаевски бер чу (Старогрозненски район) бурув теха. Iалаьмате дукха мехкдаьтта дениа эгара хьалхара скважина. Грозненски мехкдаьтта чIоаттIа шийна уьйла тIаззар из йIаьхийн перспективни районаш шой карерзе безам болаш хиинача кхыча мехкий капиталистий. Мехкдаьтта промышленни фирмай кхаь пакъах ши дакъа 1905 шерале кхыча мехкара баьхкача яакха кара дар. Акхча тайпаиа йочйора мехкдаьтта доелла меттигаш.

Грозни шеэ а лора догIа а уьар промышленность эггара хьалха мехкдаьтта промышленность лаккъхьларца цхьаня. Промышленность догIаахарца цхьаня ебе а ебар догIа а уьар Грозне болхлой класс. Болхлой класс ебара ьттув баьккхар Грозный порт — Петровскеца (хIанзарча Махачкалаца) а Дона тIарча Ростоваца а юзайолийташ бола машинникъ 1893 шера биллаьо. Иагахь санна 1893-ча шера Грозненски промышленносте болх беш верригаш а 735 болхло мара хиинавеце. Октябрьски революци хилалехьарча шерашка Грозне болх беш вар 15 эзар гаргга болхло.

Грозненски мехкдаьтта промышленностерча болхлой хьал паччахьа Россе еррига промышленностера дар я санна. Iалаьмате хала дар. Мехкдаьтта промыслашкара билха ди денкен бийсаннен 10—12 а кхы дуьхагIа а сахьата дар.

Къахьегамо халача хьалаша, къеча ваххаро, къизагIча тайпара еча эксплуатаца, полицейски режиме эксплуататорашлара гоамал хьалхьейора. болхлой тIаьхьар ваххара хьалаш товлара, политически бокъонаш яхара лоаттабеча къовсама нахьа тIа боьлара., Иштта Россе йолаенача стачкай болама а къьсттт Бакун Ростовен хиннча стачкай а влияниегIа самодержавенеш капиталисташнен машар бовцаш лоаттабеча классоци къовсама накъ тIа отташ дагIар большевистски организаци керте латта Грозне пролетариат.

1917 шерале 1905—1907 шерашкарча эггара хьалхарча эрсий революце шерашка, реакие шерашка, революци керда дIекнача а дуьнех хьалхарча тIема а шерашка Iоаяь товьал йоккха политически организационни опыт йолаш яр Грозненски пролетариат а большевистски организаци а. Цу опытагIа цо пайда кIцар Октябрьски революце шерашка самодержавена дукъала лоаттабьча къовсаме.

Большевистски парте хьалхалхьйой хиннача Грозне пролетариата хьинаре дакъа лаьцар 1917 шерарча Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце,. 1918—1920 шерашка хиннача Къилбехьен контрреволюцени кхыча мехкий интервенцеи дукьала лоаттабьча къовсаме,

ЛИРАЧА тIемий шера юкъе революцена карагIдаьннараш кIаллар а дахха. 1920-ча шера бохабаь боахам юхаметтаоттабе болабелар Грознера къахьегамхой. Iаьдал дерригa а болхлой бе дера. Национализаци йир Грозненски мехкдаьтта промышленноста.

Во тIехьале яр граждански тIемо юхейитар. Грознера мехкдаьтта промыслаш, заводаш еррагаш а хIана яцар дьина йохаль яр. Грозне мехкдаьтта болхаш юхаметтаоттабе а оаллигара дола кийчбе а безаш хала декхар эттар болхлой класса, партена, советски паччахьаллехена хьалхашка,

Город кIайча гвардейцех мукъа маьъьихиите а гIулакх кхоачашде дIайолаелар большевикаш кулгал деш хиина Грознера пролетариат. Грозненски партийни организаце городе мел баьха нах тIахьийхар промыслаш, машинаьжа станцеш юхаметтаоттаеча. Город Старя промыслашца юзайлийтара машиннаькъа керла гадуллача дакъа лацара, Из тIахьехам къахьегамхоша биззахьал а лаьца, дукхача цхьа коммунистически субботникаш хулаш хинаш эттар городе. Субботникашка дакъа лоацар беррнгача наха,

Грозненашна шоай хьинаь из ьхолеш къахьетар баьхан долаш 1920 шера болх бе йолийолийт сайна лаьтта дукха скважинаш, керла скважинаш йохаш бурув летт, дохадаь цIекош юхаметтаоттазу.

Контрреволюцеца лоаттабеча къовсаме а промышленность юхаметтаоттаеча а толамаш дахарах 1924 шера 24 февралe ВЦИК-а половагIа ЦIеча Байракха орден лу Грозне пролетарията. Мехкдаьтта промышленность юхаметтаоттаьнчул цунна реконструкци чь чьинначул тIехьагIа толамаша дегаш уравттадь бола Грознера къахьегамхой эггара хьалхарча пхе шера плана заданеш кхоачашъе болабелар.

Мехкдаьтта чаккхдаьхача промышленноста хIанзара производственно-технически база хьаяро, шерра социалистически яхь яржаро грозненцашка, йиш хилийтар хьалхара пятилетка хинал хьалха шиъ шера ах шерах кхоачашъе.

Из гIулакх карагIдаларах шолл агIа правительствени совгIат — Ленина орден елар город Грозне къахьегамхошта.

Дикка доккхий толамаш даьхар Грозне къахьегамхоша дIахорча тIом хьале хьалхагIарча пятилетнашка а. Промышленность лаккъхьларца цхьана догIаннай Грозни ше. Хов сийрда цIенош хьалае долалаьло городе, асфальт биллар улицашка, трамвайни наькъаш дахкар.

Доккхий толамаш даьхар культура догIакхуьлача а,

Творчески хьинар айденна а болаш. шоай болх сийлахь-боккхен лоархIамен хилар кхета а деш, шой беррига низ тIа а бахийта социализма новчъа тIолла дIахьалхашкахьа ухар Коммунистически партенен цуй моттигерча организацисней гонахьа кхотабенна бола эрсий, нохчий, гIалгIай, украинцаш, эрмалой, татараш — вай городера беррига къахьегамхой.

Город Грознерча къахьегамхой маьлша кхоллаьмера къахьегам юкъагIо баьккхар немецко-фашистски гIаьрахой тийшача балхагIа Советски Союзах латаро. Шийхулдаь мехка йIаьхийча мехкдаьтта районашта тIаьхьа гIерташ вар моастагIа. ТIом лаьттача хана цкъа санна дуккхаза а бомбаш кхийттар города.

ТIемо доккха зе йир городе бохамь. Мехкдаьтта промыслайн мехкдаьтта чаккхдоахача заводен цхьа дакъа а хIаьта иштта кхыйола промышленни предприятеш а йохаьяр. Болх ца беш сецаяр йоккха электростанци. Город Грознерча къахьегамхоша, парте Центральни Комитетон Советски правительствен хадданза новкъостал а деш лоацача ханашка дIаяьхаь тIемо чь човнаш, бохам дIахо догIаккхулла болабелар.

ТIом сецачул тIехьагIа йоккха промышленни центр хиларах тарра дIахо догIайоагIа Грозный. Промышленноста керттера доакьош — мехкдаьтта доахери мехкдаьтта чаккхдоахари — догIеадарца цхьана шерра догIаух химически, машинаш ю, энергетически, кхачан, яйга промышленность, гIишлой ю индустри. Аллха укх тIеххьарча итт шера хьал а яь болх бе йолаххийта шера кхозтъа миллион сома маьха производственни арахецаш йола 25 йоккха производственни объект.

ХьалхагIа оалаш хиннача тайпара «мехкдаьтта города» хиина ца Iеш, машинаш еча, металлах бйтхалаш еча, химически, энергетически промышленноста центр а хиина дIааттай Грозни.

Грознерча теплоэлектроцентралаша электроэнергеца Iалашъю Нохч - ГIалгIай, Къилбаседа-ХIирий, Черсий-Балкхарой АССР-е а Къилбаседа Кавказа кхыча районий а промышленноста городаш а.

ХIанзара Грозный — из Нохч-ГIалгIай АССР-а йоккха промышленни культурни центр хиина Iеш. Бахача маьха дуккхалга диллача Ростовгарен Краснодаргарен дIайнккхача Къилбаседа Кавказа городашта юкъе кхоалагIа моттиг лоаш Грозне. ХIана Грозне шах 330 эзар гаргга сиг, вешта ьалча революци хиллалехьа баьхачарел 11-за дуккхагIа.

Советски Iаьдал латтача шерашка Грознера паччахьалкхен чуIеча цIеной фонд 21-за совгIа тIеххийттай, хIана 3 миллион кваадратни метр совгIа чуIе моттиг йолаш я.

Города центре хьалъэттад дуккхазза вIаштIардаь итташ чуIе цIенош, административни общественни зданеш. Керла паркаш скверашн дIаегIай, Дуккха итташ километраш йIаьхача улицашна асфальт биллаб. Укх тIеххьарча шерашка Грозне сийлат хуцаденна ца Iеш дукха шерденнад цуй арайоннш. Хьалха пяса яьлача йистошча дуккхазза вIаштIардаь цIенош а долиш дика товнь нерла поселкаш хьахиний. Оалангара лега реконструкци яьй Революце, Победе, Мира проспекташка, дуккхазза вIаштIардаь цIенош общественни зданеш хьалъеш лотт Ленина, Первомайски улицашкъ Орджоникидзе проспектагIо, кхычахьа. Города юккъерча майдан тIа Сийлахь-йоккхача баьчченен хьахерхочоа Владимир Ильич Ленина памятник догIад.

Дуккха балхаш даьд город товеш а. Цу шерашка газ чуйилла квартираш дерригача чуIеча цIеной фондаца нийсача 60 процентага кхоачаш дуккагIа хиннай. Водопроводий йIоахал 700 километр гаргга я Городерча ерригача улицашта майдаеха 60 процент гаргга яраш тIо е асфальт биллa я, хIаьта улицашкаоа электрически сеть йIоахал 700 километога дIакхоачаш латт. Ленина улицагIа, машиннаькъагIа кIел гIолла чаккхйолаш путепровод йиллай, Заводской районе йилла йолаьй шолагIа путепровод, йилла лерагIа чхь а, ши путепровод я. Трамвайни наькъий дIоахал 60 совгIа километр да, нар тIа гIолла элх маршрутагIа 200 гаргга вагон лел,

Пассажирски автобусаш лелаш 40 гаргга маршрут я. Фегача наькъашка гIолла город Грозный Москваца, Ростоваца, мехкарча кхыча городашца юзайолийт аэропорто,

ГОРОД Грозне болх беш я дешаш 56329 школьник а волаш йола 58 общеобразовательни школа, болх беча кагиятой 14 школа, йиъ школа-интернат, гIоккна йола цхьа школен, гIонна йола цхьа школа-интернати. Уж Iомабеш я карна тьехаш а 3368 хьехархо ва городе. Городе болх беш я 27 эзар студент дешаш йола мехкдаьттин педагогически ши институт, юкъерча специальноста ийс заведени, 16 профтехучилище.

Йоккха экономически промышленни центр хиина ца Iеш, иштта йоккха Iилман центр а я Грозне. Грозне я мехкдаьтта Iилматохкама институт — ГрозНИИ, СевКавНИИ, цул совгIа болх беш я мехкдаьтта дахарен чаккхдахарен, химически процессашта автоматизаци яра д-Iаийна хьожаш йола «НИПИнефтехимавтомат», «ВНИКавнефтегаз» яхача институтий филиалаш. Грозне йилла мелха йоккхагIа йолча проектни институтех цаI — «Гипрогрознефть». Хьа а яь болх беш я Нохч-ГIалгIай историе, метта, литературa, экономика Iилма-тохкама институт. ХIана Грознерча вузашкен Iилман учрежденешкен болх беш ба 1600 гаргга Iилмий болхло.

Грознерча къахьегамхошта долча гIулакха болх беш да кхо театр, телецентр, культура кхоъ дворец, культура 20 цIаь клуби; дика товнь йиъ стадион, ши музей, 54 кинотеатри киноустановки, 60 массови библиотека, филармони, 6 музыкальни школа, художественни берий спортивни школаш. Иштта я Грозни тахан. Цхьабакъда кхы а хозагIа хет дIахо из догIаалара перспективнийка хьежача, Укх гаргарча лаша хургдолчунга хьежача тешаме ала йиш йолаш да вай город дукха йоккхагIа а дикагIа а хургхилар.

ЦIенош хьалдарен догIайоаларен генеральни планагIа дукха улицаши бIарча районашн реконструкци е эзаш я.

Оалангаоа мела реконструкци ергья Ленина улица. Цига хьалде лерхI керда чуIе цIенош, культурно-бытовой гIулакхашта лаьрхIа хоаи зданеш. Ерригача зданеех 30 процент гаргга яраш дуккхазза вIаштIаръь — 9—12 этаж йолаш хургьа. Цигтача, Ленина улицагIа хьалъе лерхI 337 болх беш сиг а волаш йола универсальни тика. Из здани иллхаза вIаштIаръь хургья, цу дакъе силалскойн кхы тойна гIонна йолаш службаш чухургйола лаьтта кIалха ши этаж а йолеш, Универмага чу хургья пассажирски лифташи эскалатори. «Чайка» яхача гостиницана юхе Iоха 6 бIаь моттиг йола кхозза вIаштIаръь керда ресторан хьалъяргьа а хIанзарча тIаьхь юхе троллейбуси транспорте кхы тайпаш лелара керда тIий тиллараца а чекхъергья Ленина улица. ХIанзара тIий гIашлофта лаьрхIа дуьсаргда. Хийцна хьалъеш латт мехкдаьтта институте дешара корпус, Хьалъе лерхI мехкдаьтта институтан цхьаькха общежити а цунна лалла дIакъайлла лучча бассейн а,

Грознефтянам яхача станце районе хьалдеш латт керда драматически театр, 2000 моттиг йолла цирка здани, 400 меиги чулатта туберкулезни больница, культурно-бытовой гIулакхашта лаьрхIа дуккха кхыйола объекташ.

ГIоеваш ьалдеча хана чекхйоахаргья улицаш, наькъаш хоадара, товдара, городе гаьнаш, ивашн дIадогIара мероприятеш.

ДIахо йодача чуна Ленина улицагIарен Орджоникидзе проспектагIарен трамвайни наькъаш дIадаха а цига троллейбусни маршруташ хьаелла а лерхI. Эггара хьалхарча троллейбусни наькъо вокзалаца юзаргья Микрорайон Бутырина улицаген Орджоникидзе проспектаген гIолла. Хьалъергья машиннаькъа вокзала керда здани.

ДуккхагIа дохкаргда трамвайни наькъаш. ХIана хийнца буллаш латт В. И. Ленин ваь 100 шу дуза ди хьатIакхачалехьа Микрорайон городаца юзаргйола трамвайни никъ Бутырина улица кхоачалучча, берий парка лаьрхIа дIакъовстаьнча территоре тIа, хьалъе лерхI къаьстта шоай тайпара дуккха зданеш. берий спортивни школа, кхы йола гIирсаш чудоагIаш йола керда спортивни комплекс. Гаьна цу города е лаьрхIа реконструкци йиззачаккхъяргйола а Грозный эггара тоаечнагIен хозагIен йолча городех цаI а хиина дIаоттаргйола а ю.

Из долла хIама — Коммунистически партен Советски правительства вай городаш товларен дуккхача къамел латтача вай Даьхен беррнгача къахьегамхой хьал-торо лакхъяран хаам йоаккхо еш хилар хьахинар.

С. СИНЕЛЬНИКОВ,
КПСС Грозненски горкома хьалхара секретарь.

ХЬОКХАМ ТЕЛАШ

Массех шу да Грозненски «Электроприбор» яхача завода коллективо планированен экономически стимулированен керлача системах болх бу. Къаьстта чIоагIа лоархIаме да цу хьалашка болх беча хана арахеца продукци дика хилийтар. Из дика кхетаду завода болхлоша. Укх тIеххьарча хана наьхара моттиг нийслац арахецача продукцена юкъе браж йолаш. Цудухьа чIоагIа хоттташ дIаэцаш я цар арахеца электрографически мешинкаш, тайп-тайпара шарикови ручкаш. Укх тIеххьарча хана цхьа бутт дIабахийтабац завода коллективо продукцена реализаци яра бетта план тIеэккхоачаш ца еш. Из ба кердача хьалашка болх бена предприяте керттера хьисхам. Дика дIадолаьдаь цо пятилетка тIеххьара шу а. Январе хьалхарча декада задани тIеххоачашьъйй цо. Планал совгIа арахийца продукци эзараш сомий маьха я.

В. И. Ленин вахь бIаь шу дузача денна къахьегама совгIат кийчдара яьржача яхье хьалхара моттиг лелаю Гребнева Нина Петровна керте латтача шарикови ручкаш арахецача шолагIча цеха коллективо. ДIадахача шера план хамал хьалха кхоачаш а еш, планах лаьрхIачул совгIа цо арахийнар 196 эзар совгIа сома маьха продукци. Къахьегама оасаро лакха хилары кхолламбаь Iаш нека болхлой. Цар чIоагIа къовсам лоаттабу арахецача продукце дикал лаккхъяра. Сэаьк цхьа рекламаци кхачазар цоха коллективага арахийца продукци во я дьина. Дукха за йоншаш цига арахеца долазаьд РШ-25, РШ-50 яхен юбилейни шарикови ручкаш, Юбилей хьатIакхачалехьа керда арахеца долалургда ШАР-8 яха кхаь тайпара йаду шарикови ручкаш, Кара я ерзаьь, болх бе йолийолийтаргья РШ-26 яхача шарикови ручкашта упаковка ю автомат.

Укх шера ритмично болх бу цеха коллективо. ХIара дийнахь цо арахец 32—35 эзар тайп-тайпара шарикови ручкаш, бIаьш эзараш ирпулаш. Уж хул планах лаьрхIачул дукха дуккхагIа. Къаьстта дика къахьегарца белгалъьевна я цига Шушпанова Анна Ивановнас кулгалду коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю бригада. Цига шоай новкъосташта хьокхам телаш болх бу наладчика Крутиков Николай, контролера Перепечаева Раисас, комплектовщица Щербакова Надеждас, Абраменко Любас, кхы дуккхачар а. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 120—125 процент кхоачашъеш цар.

Б. КОСТОЕВ.

Сурта тIа: болх беш ва наладчик Н. Крутиков.

Н. Плиева сурт.

ДОШ ХАРЦДАНЗАР

— Сунженски района механизаторашн юртбоахама техникана ремонт сихен дикен яра тIаьхьахаи ла кхайкарал хьал а лаьца, шоай хьинар кходаш Ачхой-Мартана района техника ханнахьа товнь яккхара.

Юбилейни 1969 шера йиълагIча квартале 20 трактор тоае социалистически декхар тIаийцадар цар. Шоай дош харцдаьлац механизатораша. ДIадахача шера 31-гIча декабре товнь яьхар уж трактораш. Совхоза техника кийчъеча къаьстта дика къахьийтар цхьоалагIча отделене новкъоста Ильясовен новкъоста Мальсаговен кулгалдеча бригадий механизатораша. Дика къахьегама толамаш деха шоай балха тIа механизатора М. Башевен мастер-наладчика В. Дисаевен. Цар тоачь техникана дикен тIехдикен оценка лу.

Товдаь даьнинад планах гуральн Iайи кийчда дела 30 нух, 60 сеялка, 38 культиватор, 23 косилка, цул совгIа маккхаш, лушильникаш, кхыйола тIехьатосса инвентарь. Из инвентарь товеш дикка хьокхамаш а доахаш къаьстта дика къахьийтад механизатораша: Дзерхенов ХIарона, Куркиев Умара, Сулиманов Гулиша, Нимулаев Ахьмада, газосварщика Висангиреев Амсуда, слесараша: Нулиев Султана, Маслен Ширвани, Якурсиев Мохьмада, кхычар. Шоай боккхагIча новкъостел тIехьабисаш комсомольцаш Арсанов Султан, Башаев Хьамайт.

Укх юбилейни шера бIаьсти, аьхки, гурахь бербболча кхашнарна балхашта техника дика тоя а ль, ханнахьа кийча хилийтаре йиълагIча квартале сенна дIахо а къахьегаш ба совхоза механизатораш.

В. СМИРНОВ.
КПСС Ачхой-Мартана райкома инструктор.

БОЛХ НИЙСА ВIАШТIЕХЬБАККХА

РЕЙД

Дукха за яц «Ингушский» совхоза СовгIанчарча отделене шурий-товарни фермана кулгалде Конигов Уматгири вайта.

Цу юкъех хьайбашта лоаттаду гIулакх дика эргадьнинад. Доахни, кагий хьайбаш, Iаьсий къаьсткъаьстача помещенешка леладу. Цхьаьха гIелдениар е дамогаш лор профилакторе дикагIа дола доакъар декхаш кхоаб. Ерригача помещенешкa цIена я сиэл а яр. Кораш, наIараш, тхоа йIоахал чусоаргIолча тайпара хьалхе тоадалар.

Геттара салоIаме хийтар тхона кагий Iаьсий лелаеча помещене чудаьлча, ХIарадар къаьстта шоатта декъа чу кIалхьаьрнача клетка чу даттар. Клеткий сайяашка дакъа бIечашка мот чьекха тух дар. Кагийча Iаьсашта гIулакх деш Шелагина Галина я. Тхо ферме долча хана телятница чуъха цIагIа яр. Цунца къамьал де йиш хиннаеце а дукха нох, цул белтах лаьца лиеллар хезар тхона. Шаккха шийла йолаш шура еинаяц цо дIамигача Iаьндига Iатта кIалхара йоагIаше а тIера Iы дIаухаш хул цо цаона мелаю шура. Цудухьа ячахIена дар деррига Iаьсий, ХIанзарча Iодаьчаоех цхьаккха къастийтадаи Галинас.

Из деррига а дика да. ЙIаьхий а хIана хьайбашта укхаза лоаттаду яхача доакъара раццон а. Ферме беттаи болча 280 Iаттах дIапанена ялх килограмм чa, ткъаь итт килограмм хьажкIай силос, пхийтта килограмм банда. Цул совгIа жом а ба ферме. ХIара Iаттага дийнахьа буси кхоача доакъао 9 хоавъара единица совгIа хул. Геттара тIех тоаденнача хьайбашта а кхы дуккагIа доакъао лоаттаде делаш. Йоах енрикалисташа, ХIаьта иззал доакъар дувча Iатто юкъера лаьрхIача кIезигагIа иле а цхьан дийнахь 7—8 килограмм шура яла а еза. ХIаьта укх ферме хIана дийнахь IаттагIара йоаккха шура 1,3 килограмм мела йоацалга хайча цена вазал хIама дар Г базы ший-ло я дьина доагIачул тIех доакъао лоаттале дезаш а дац укх фермерча хьайбай хьалаш.

Оттаьча рациона тIа дувна доакъар хьайбашка боккъонца дIаккхоачаш доацилга гучадаьлар тхона. Силос кхоачамболлаш еха хьаьш чу, цхьабакъда хIара дийнахь цхьан Iатта 15 килограмм банда буаб яхаш ферма кулгалхоша дувцар бакъдац, Iанарца кийчдаш ча а, хIаьта йол кагийча Iаьсашта мара лоаттаяц — из ферме цаона товал мара йисаяц, хьайбаш чусонадаьча хана фермана Iалашъяь йол 524 центнер мара хиннаяц. Из иштта долга ферма кулгалхоша даьча къамаьло хьагучадаьккхар.

— Селкая цхьан автомашинана Бесланерча заводера беха барда доахаинна белча 27 килограмм тIаккхийтар ферме йоаккха шура йоах ферма заведующе. Из дахм цаона душ бала кхы тIех хургьар из.

ХIана латтача шийлача тайна дотташ долча хьайбашта бIайха боллаше а банда мелабе беза. Из ца хуле шура яккхара гIулакх товлургдац.

Хьалха цIаккха ца хиннача тайпара дукха силос Iалашъяьй оаха яхаш гуракь деха доаккхал деш ба совхоза а фермай а кулгалхой. ХIаьта Iалашъяро а яр плакан лаьрхIачул йиъ процент кIезигагIа мара. Силос доахаина кормига дIаккхоачаш лойе а кхыдола доакъар цо хилча пайда бец. Доацар хIана да йиш яц. хIаьта долаш дар кхомболаш леладе а из хьайбей догIах дикагIа дахагIолча тайпара кийдзе а лекхадойла я ферма коллектив. Цу гIулакха эша Iанаоца дазоар кийчду установка ферме йолаш я, цхьабакъда цох пайда эцац.

Продукцега дIадолари цох хьекулаоп дика кхетадеш бачар фермa кулгалхой, Къовлам бе а белале е учетчик, е зоотехник, е кхыйола бехктокхаме болхло укх ферме хиннавеларе тхона хоаттдалар доаккхаша тхо а долаш дийна къамьлаш.

ХIара доаркагa дийнахь цо лаьккха шура дIаязъеш книжка да. Доярка Товсултанова Хатимата дувцар тхо учетчика Мезов Савабека лаьккха шура цига дIаязъе дьина ц, чийа тIавахача книжка юха тIаькхосс, яхаш. ХIаьта Ковитова Марета сентябрь бетта шийгарча доахангара 1147 килограмм шура лаьккхаи метте октябрь бетта сона дIаязъяьо 240 килограмм кIезигагIа яр, йоаху цо. Из къамаьл деча хана цига хинна ферма заведующи цар дувцачоа раьза воацилга гуш дар. Укх ферме вениеч хана лара цо дукха дика лаь дале а балха учет еча нахагара уж бoагIача тайпара бехктокхаме оаш царгара болх белга хьаийхалаш. Ферме цIе уголок я яхача шагIа цхьа кахат дацар рационах, балха распорядкех, доярка декхарех лаьца. ДIахотдо-м дувца я дагIаш, хIана ьълча шера шоаш ерригача ферме лаьккха шура чел я хьалла хоши саг ваиаб укхаза. Фермерча доаркаех шоаш тIайина социалистически декхарaш кхоачашдаь ши саг мара вац, хIаьта план — ялх сагo.

Шоай фермера доахан тайп-тайпара фухи хьадеапиех за ячаш шура кIезига йоаккхач хилара бахьанаш леха тIертаьо ферма кулгалхой. Из цхьадолча даькъе бакъда, хIана ьълча симментальски-краснопестрой фух дола доахан къаьст-къаьста совхоза кхыча фермашка вIашагIтехад. Из бахьахьа дал хIама а да. Ферме цхьан фух дола доахан лелалеш хилча фу тоадара болх лелабе, цоъна дикагIа гIулакх де вIаштIехьдоал.

Укх ферме дита доахан цхьан фух деце а дIадохийтача доакъарга хьежжа яккха езачул пхеззан кIезигагIа шура йоаккхаш хилча бахьанаш лийхадар ьыне пайда хургбац.

Цар фермера доахан сел ю довцилга а цара доакъар лоаттадие шура хургйоалга а хьагойташ дола масалаш корадир тхона. Иштта сентябрь бетта юкъера лаьрхIача хIара IаттагIара дийнахь йиъ килограммага дIаккхоачаш шура яьккхай ферме, хIаьта цул тIехьагIа дацу кIезигдуш кхоазз кIезигъеннай из.

Цул тIехьагIа «Кавказ» колхоза шолагIча ферме хилар тхо. Укх ферме хIара Iатта 5,5 доакъара единицага дIаккхоачаш мара доакъао диллац. Из латт ши килограмм ьылах, йиъ килограмм чах, пхийтта килограмм силосах.

ТIаккха Iатта доаал юкъера лаьрхIача 350—400 килограмм кхача иззал доакъар дуккхал цул дегI цхьан боараме лоатталара мора товац. Из иштта дале а хIара IаттагIара дийнахь буси 3,5 килограмм шура йоаккх уккъаза. ХIаьта ер шу дIадолаланнача хьалхара кIерах яьккхана шурийта хьежача 6 январе яьккхар ши да хьалха яьккхачул 146 килограмм тIех хилар ГучадаьIао 4 январе ферме барда на еналга кудачьа кIезигъьаьно доахан шура. Цо хьахьокх продукце лаккхьяра йолаш йолча гоонех укхаза а пайда ца эцилга.

ХIана оаха доахана декхадоакъар дуккхал уж ца къастийтаи Iаттара дахара мара кхоачамболаш дIа чхаш, дуви ферма болхлоша. Из мара кхы дIахрлар дагадоалаш боацачох тара ба колхоза кулгалхой а. ХIаьта из ферма колхоза правление контора гIаж кхоссал мара гаьна ена а цера шозза укхаза хилаш кертера зоотехник цох. Максимов, болх цар. Из хоюгла доахан чусонадеча хана рационо укхъа хиина цхьадола дозьаьо хIана ферме вIалла доаншаше а керда рацион оттаь тидадехадан цунна. Юххьанца хинна спекла хIара кхоачаесhай. Колхоза доадахьа хьайба а банда ю цех я н. Цхьабакъда бандаi кийчъхоа, е ча IанаргIа кийчдеш чьайбашта лехкара тоэкам тIабохийташ бoц уккъаза а

Цул совгIа Iалашъяь силос кIоагзикa елачул тIехьагIа тIехьа тIа лаьтта ца тоссаш йитай. Из бахьан долаш силоса дикьагIа дола дакъа телхад.

Тхо хиннача шин боахама фермашка цхьаккха тайпа механизаци яц. Ши - кхо шу хьалха «Кавказ» яхар колхоза шолагIча ферме автонопоилкаш а доахан механически латта установка а оттаьяр. ХIана царех йиса цхьайола оатхалац мара хIама гуш яц базашка, ХIаьта «Ингушский» совхоза цу дакъе вIалла хьоадеш хIама я дац. Цу деррига низха балханаре безам укхийт продукцега дIалолад лакхду. Шинна а боахиме план дика тIех да шурийга. дукхага дIадолар Из гIулакх кхы да йиш яц. Кердача хано хьалхашка хьаттадеча декхарашка хьежжа вIаштIехьбаккха беза болх.

ХIана хьатIаэтта шу чIоагIа бехктокхаме да. ХIара коллектив юбилея сийна совгIаташ кийчдеш я. цудухьа шоай деррига хьинор айлаь къахьега деза юкъа боахама къахьегамхоша. Цу дакъе хIара ферме резерваш йолаш я. Царех боагIача тайпара пайда эца а шура дукхагIа яккха а декхаройла ба хьайбаш лелдераш. Доакъао кхоачамболлаш дац вай лакхе дийцача боахамашка, цудухьа из кхомболаш леладе а леттIа кийчдеш декха а декхаройла ба уж.

«Сердало» газета рейдени бонгала: **В. ЧЕРГИЗОВ** — МалгIабика района юртбоахама управлене керттера зоотехник: **В ФЛУДКОВА** — «Кавказ» колхоза доярка; **С МАЙСИГОВ** — газета спецкор.

КПСС ЦК Тезисаш наха дIайовзийташ

Октябрьски района юкъьанцарча партийни профсоюзни, комсомольски организацеша шоай тергама юкъмоттиге лоаттаду «Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизара кетаьь» КПСС ЦК Тезисаш вIоаргга Iомаярен дIайовзийтарен дешаш. Цу гIулакха парта Октябрьски райкомо инструктивни совещани яьй докладчикашца лекторашца, из группа хьийтай района ерригача юкъьанцарча партийни организацешка. Масала, шоай коллективашта хьалхашка тIанале а выступленеш яьй докладчикаше А. Т. Томасова — Нохч - ГIалгIай химзавода директора, Н. И. Мельнумова — вагонни депо парткома секретара, Л. З. Матвеева — Грознерча станце партийни организацe секретара, кхычар.

Тезисаш наха дIайовзийт агитатораша а политинформатораша а. Масала, технически осмотра пункта хьалхарча смене выступлени йир агитатора, цига вагонашка вожаш волча Александр Маркевинич Петренкос, беседа тIа вар 30 гаргга саг. Беседа еча хана цо вышар Тезисаш тIера керттера моттигаш: Владимир Ильич Ленин — керда тайпа пролетарски парти хьаьлоъ; социалистически революце теоретик бахчен; социализм — ленинизма идеяш кхоачаш хилар кхызраш.

Грознерча станце бена агитационно - массови балха юкъе доккха дакъа лоац парка дежурниела бола беш волча агитатора Алексей Михайлович Михайлова. Из болх дуккхаьшка беш ваь из, дукха шераш хьалхагIа дена кхоалагIа из агитатор волаш. ХIаьта хIана а «В. И. Ленин ваь 100 шу дизара кетаьь» КПСС ЦК Тезисаш кепайдаьол тIа ера ма хьалнига а нов Михайлова. цхьа хьалхагIа ше а Iомаьь тIаьнка смена беседа йир, 36 саг а гулаь. Беседа еча хана цо дийцар В. И. Ленин ваь 100 шу дизара яка йоагIача тайпара мехьаьккхоа шоай коллективa хьалхешча латтача декхарех.

Района ерригa партийни комсомольски дешара сеть хIана КПСС ЦК Тезисаш вIоаргга Iомае дIайолаенней.

Л. БЕЛОЕВА,
КПСС Октябрьски района инструктор.

Письмош тIара мугIараш

Къаьстта дика къахьегаш я «Сунженефть» НПУ скважинашта капитальни ремонт еча цеха коллектив. ДIабахача бетта план 300 процент кхоачашйир цо. Планал совгIа ремонт а я ь дIачуелар 2 скважина, цох бонкха пайда баьлар. Масала № 147 йолча скважина капитальни ремонт ечча дийнахьа буси гу мехкдаьтта 70 тоннага кхаьчар Уж санна долла масалаш кхы дукха а доаладе йиш я. Къаьстта дика къахьийтад мастера ш, Вильков, Аушев, Панфилов керта латтача бригадаша,

В. ВОЛОДИН,
«Сунженефть» НПУ скважинашта капитальни ремонт еча цеха вошагIоаIа хьалхе.

□

ДIадахача шера Грозненски тепловозникаша даькха къахьегама толамаш дика да. Кхоачашдаьд деррига декхараш. Уж товнаша кхы а товдаха лерхI цар укх шера. Ленински къахьегама вахта латтача тепловозникаша керда социалистически декхараш тIаийцар укх денешка. Хальча боахама муьхаш дlа-юха яхьара шера план 1970-ча шера 7-ча ноябре кхоачадеш лерхI цар. ХIаьта В. И. Ленин ваь бIаь шу дузача денга кхачаллехьа кхоацаргда 200 тонн дизельни доаггоо. Цул чотах дIа-юха югаргья 210 беза мукх гIойола поездаш.

Г. АНОХОВ,
пенсионер.

□

В. И. Ленин ваь бIаь шу дузача денна хетаьча КПСС ЦК Тезисашка дог гIоздаьккха хьинар айденна къахьегаш ба «Старогрознефть» НПУ гIишлон-монтажни управление И. И. Сигаев керта латта слесараш - монтажникаш. ЛаьрхIачул кIира хьалха, хьалха хьаккхар цар Хаан-Картерз трапни установка. Из установка тоаьвча слесараша вIашагIъаьлар 9 йоккха гидроциклон, 4 газосепаратор, кхыйола оборудовани. ХIана юккъанцара обработка яра, цига хьоххийтаргда Хаан - Картерча, Брагунарча, Старогрозненскерча скважинашкара мехкдаьтта. Цига мехкдаьттацара газ хьакъоастаергья. Цул тIехьагIа резервуарашка дIаухийтаргда мехкдаьтта.

ХIара сменах норма 120—140 процент кхоачашъеш хьинаре къахьегат слесараша - монтажникаша И. Антипова, Н. Тюнина, электросварщика А. Сабирова, кхычар.

А. ГРИЩЕНКО,
«Старогрознефть» НПУ транспортни цеха прораб.

«СЕРДАЛО»
3-гIа агI., 15 январь, 1970 шу.

ВОЛГОГРАДСКИ ОБЛАСТЬ. Дукха ха йоаццаш № 22 йола городской техническ училище чакхъяьккха комсомольцаш Т. Ф. Серых а Т. Е. Дьяконова а Камышински бойибе кIадаш деча комбината прядильщицаш ба. Отличнийй дипломаш а йолаш баьхкар уж цу предприяте. Дукха ха яларехь производства отличницаш а хинер царех. Балха тоэзал йиэза Iомае царна комсъостала дар В. А. Гурос — прядильни производства инструктора. Къопача болхаоппа-вIаране хIанз Гуйал ду 19664 йоайинга, нормийа 1300 мара доацача. Шин подруга, шин Татьянас толаме-кхоачашъяй шера ялая, кхояй дукха бедал. Кхоьчи бедалца шин синмогIа болх бе йиш я цар.

СУРТА ТIА: прядильни производства инструктор В. А. Буро а прядильщицаш комсомолкий Т. Ф. Серых Т. Е. Дьяконовая.

Н. СУРОВЦЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДИКА КЪАХЬЕГ

Шоаш тIайийца социалистически декхараш толамца кхоачашдеш хьабоагIа Ленински къахьегама вахте латта «Грознефтеразведка» треста бурувдеттараш. Баьчча юбилейна лакхача къахьегама толамашца пакъзбахар шоай керттера декхар а лоархIаш хIара бригада лаьттан ченашкара дукхагIа «Iаьржа дошув» гучадаккха гIерт. Аьттув болаш чакхдаьккхар цар дIадаха шу. Къаьстта дика къахьийгар мастера В. В. Ваулина кулгалдеча Али-Юртовски кIоарга-тохкама бурувдеттача контора бригада. Заданех доатIачул совгIа 820 метр бурув техар цу бригада. Цул дукха тIехьа Висаизар мастер А. И. Оралин керте латта Октябрьски кIоарга-тохкама бурув деттача контора бригада. Шера заданех 4003 метр тоха мара ца дезача 4869 метр бурув техар бригада болхлоша. Кердача шера а бурув тохара графикал дикка хьалхаоьвл уж бригадаш.

Д. ГАБАЕВ,
«Грознефтеразведка» треста НОТ отдела начальник.

ИШТТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

«Малгобекнефть» НПУ коллектива чIоагIа лоархIаш сий деши я цхьа дезал саина барт тайна къахьегаш йола дукхача къамех болча нахах латта шоллагIча промысла коллектив. Управлене промыслашта юкъе яьржача социалистически яхье цхьалхаш хьалха латташ хьайоагIа коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча промысла коллектив. Малгобекски ийлера цу коллектива «Iаьржа дошув» доаха 35 шу дизад. Ховш ма хиллара мехкдаьтта кIеж етта йоккха дебит йола скважинаш кIезига я промысле. ДукхагIдолча даькъе скважиний къаьнача фондах насосашца пайда эц цо. Мехкдаьтта доаккхача дукха халонаш нийслу цу коллективана, цхьабакъда уж эша а еш шерагара шерага дукхагIа хулийт цо хьадоаккха «Iаьржа дошув».

ДIадаьа шу доладешача хава доккхий социалистически декхараш тIайийцар промысла мехкдаьттахоша. Шера планал совгIа цар дикхи лаьрхIар 22 эзар тонн мехкдаьтта, 800 эзар кубически метр газ. ХIаьта хьадоаккхача мехкдаьттагеи газагеи дIаботе мах 1,5 процент лохбе, къахьегама овсарле 5 процент лакхъе лаьрхIар цар. Промысла кулгалхой, берригача болхлой уйла тIаерзаьь яр тIайийца декхараш хана хьалха кхоачашдара.

Управлене йоккхагIчарех я шоллагIа промысел. Цига болх беш я мехкдаьтта кIеж геха бархI скважина, кIоарга насосии 130 совгIа скважина. Цу ерригача скважинашкара мехкдаьтта доахаш я мастераш Шмелев Николай, Сычев Иван, Бычков Дмитрий керте латта кхо бригада. Цар шоай бригадашкарча мехкдаьттахоша цхьана белгалъьхар хьадоаккха мехкдаьтта совдаккхара чакхъяха еза мероприятеш. Масала, И. В. Сычев керте латтача шоллагIча бригада коллектива лаьрхIар 8 геолого-технически мероприяти чакхъякха, болх ца беш латта кIоарга насосии шин скважина болх бе йолайийта. Уж шин скважина хIанз мехкдаьтта луш я. Дийнахьи буси царех скважина кхо тонн «Iаьржа дошув» лу.

Шоай керттера декхараш кхоачашдаьд аьнна сатийна Iац мехкдаьтта доахараш. Бригада членаша хьал а я, болх бе йолалийтай керда электрически линии, цар иштта оттаяй керда станокаш-качалкаш, ремонт яй лаьттан тIехнахьарча ерригача оборудоване. Цул совгIа шоаш чакхъяха лаьрхIа хиина мероприятеш толамца чакхъьхай, Из бахьан долаш лаьттан ченашкара хьадоаккха «Iаьржа дошув» 840 тонн совдаьлар. Управлене бригадашта юкъе хьалхара моттиг яьккхай цу бригада.

Мастер нов. Бычков керте латтача бригада чIоагIа къовсам лоаттабу скважинашка хий чу ца хьадийтара. Масала, совнк № 832 йолча скважина дийнахьи буси 130 тонн мехкдаьтта лора, цига хий чуьхьдар бахьан долаш мехкдаьтта ца луш сецар скважина. Из кхоачамбоацар дIайаьккхача сихха оарцагIаьхьар инженерно-технически служба. Цар юха болх бе йолайийтар скважина. Цул тIехьагIа шу чакхдалалехьа скважина дения мехкдаьтта 30 эзар тонн я. Цу тайпара мероприятеш чакхъьхай кхьча 4 скважине а.

Мехкдаьттаца уш йола хIамаш дIакъоастаяра эша демульсационни пункт ца хилар бахьан долаш дукхача хана мехкдаьтта ца луш лаьттар № 823 йола скважина. Из пункт хьалъе езаш бар «Малгобекнефть» НПУ СМУ гIишлошъераш. Цар вIаштIехьдалаяр уж хьалъе. Цул тIехьагIа мехкдаьттахоша шоаш лаьрхIар из хьалъе. ХIара из пункт хьалъяь ялнай, промыслера мехкдаьтта цига хьаух. Цу масалаша къаьгта хьахьокх тIайийца социалистически декхараш кхоачашдара мехкдаьттахоша мишта къовсам лоаттабу. Дукха мерла резервий гуча а йоахаш производствана юкъекхихьай мехкдаьтта доахармна. Уж производствана юкъекхахьар бахьан долаш совкх хьадоаккха мехкдаьтта итт процент тIакхийттар пятилетка кхоалагIча шерача нийсдича.

Хьадоаккха мехкдаьтта дукхагIа хилийтара чIоагIа къовсам лоаттабу лаьттан кIалхарча скважинашта ремонт еча мастераша: Кушниленко Иван, Ахриев Борис, Левшин Виктор керте латтача бригадаша а. Цхьаккха сихал доаццаш хул цар яь ремонт, из бахьан долаш ремонт ца еш лаьрхIачул дукха а дукхагIа болх бу скважинаша.

Иштта къахьегача мехкдаьттахоша, хIанзалехьа кхоачашьяй пятилетка тIехькарча шера хьалхарча бетта план. ДIадаха шу чакхдоалача хана укх шера чотах цар даьккха мехкдаьтта 45 эзар тонн яр. Хьадоаккхача мехкдаьттага дIаботa мах лохбарах пачхахьалкхена кходаьд 170 эзар сом, къахьегама овсарле лакхъяра план 3,5 процент тIехкхоачашьяй.

Иштта къа а хьегаш укх шера план хенал дукха а хьалха кхоачашъе лорхI мехкдаьттахоша.

В. ТАГУРОВ,
Малгобекски «Знамя труда» яхача газета болхло.

ЦХЬАН ГIУЛАКХА ШИ ОАГIУВ

Дукха ха йоаццаш собрание хилар Сунженски районерча «Коммунизмага бода никъ» яхача колхозе. Из хетаьяр колхозхой кхоалагIча Ерригсоюзни съезда итоташта. Цул совгIа собрание дийшар, оттадаьча колхоза кердача Устава маяххара, дIахо йодача хана, даьхача толамех кхоачам а ца беш, производства юкъера кхоачамбоацараш дIадахарах а колхоза экономика айярах а. ХIаьта колхозхой вахара хьалаш махулла тоадарга долха наькъаш уж долга кхетадеш бар собрана вIашагIкхийтта беррига къахьегамхой.

Устава керттерча даькъе дикагIа йолча оагIонех цаI лархIа еза колхозий кулгалхой, специалистий, колхозхой производствах йола бехтоккам лакхбар, яхаш дувцар собране къамаьл даьраша. — Уж декхарийла ба, Iилманех хьалха латтача опытан карагIдьийнар ларде а лоацаш, хIара шера лаьтта леладара культура лакхъе, хьайбай боахама рентабельность айе. Цу тайпарча боккхача лоархIаме да колхозии производства къахьегамхошта пенси тела оттадар а. Цу гIулакхо торо хулийтаргья къахьегамцара наькха безам совбаккха а кагирхой юртах къехка ца къехкийта а. ХIанз, съезда соцамашка хьежжа, колхозхой социальни страховани яра цхьа система вахара юкъейоалаергья. Из кхоачашде торо хулийтаргья колхозий отчисленей чотах. Аланза далац, уж а кхьйола а еррига мероприятеш колхозхой къахьегама хьинар совдаккхара тIаерзаьь йолга.

Из бIарчача гIулакха цхьа оагIув мара яц. ШоллагIен кIезигагIча лоаркIамегIа йоацен оагIув а беррига колхозхоша Устава хIара пункт маярра кхетаяр, хIаьта цу тIа белгал мел яь мероприятеш кхоачашъяра шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегама лакха толамаш дахар.

Собране къамаьл даьраша, цу даькъе колхоза керттерча агронома нов. Чеботарева, боккха теркам тIабохийташ дийцар лаьттах, из колхозий керттера гаиз хиларех тарра. Цо белгалдир, лаьтта леладара культура эшшача боарамга кхачалца айяь ца хилараш совгIа, хIанз а 5 бIаь гектар нетарех цIендаиза лаьтта колхозе хилар. Цу лаьтташа колхозе хIанз луш цхьаккха а пайда бац, бакъда дувца ца дезаш хIара колхозхочо, специалиста кхетадеш да из мел йоккха резерв я. Цудухьа, юртбоахама продукташ дукхагIа яхара белгалъеча мероприятеех керттера цаI пайда ца эцаш дада лаьттаи производства юкъе дахар долга белгалдир керттерча агронома.

Цхьабакъда юртбоахама культураш дIаюв лаьтташ шердарах доалаш дац гIулакх, цар тIа дIадуваш дола ялаташ дика хьувкъадеш ца хилча. Цу хьакъехьа а дукха яр колхозхой, специалистий предложенеш. Колхозе дукха моттигаш нийслу уж бокъонаш тедаеш. Масела, лаьттан лоаттамга хьежжа тувсаи удобренеш, хIаьта техниках бизза пайда эцац, дIайийнача культураштa хулача лазараштех са доахкача эсне хIамаштех духьала къовсам эсала лоаттабу. Цу дерригача гIулакхаша торо хилийтац гектара хьувкъам лакхбе.

Къилбаседа Кавказа аренашка къаьстта дика леладе дезаш а дIахо йодача хана кхы тоаде дезаш а гIулакх да хий дехка лаьтташ шерделга. Нигахь санна дерригa лаьтташ хий дехкаш хулекхерие дац йокъал оттар. Цудухьа вай тахана декхар да кхашка хий дехкача техниках бизза пайда эцар, уж лаьтташ шердар. Цул совгIа долаш да вай оасар дIа-юха доаржадеш йола петараш тIайола, дукха тIой дола лаьтташ. Оасар доаржадарал совгIа, цу кхоачамболцараша торо хилийтац юртболхама культураш примолинейни хьисапе дIае. Цу дерригача гIулакхаша къьгга хьахьокх юртбоахама культурай хьувкъам эшшача боараме лакха хилийтара кхоачашъе еза мероприяти лаьтта леладара культура лакхъяр йолга. ХIаьта из кхоачашъе торонаш йолаш я.

ДIахо йодача хана колхоза экономика дегIайоалаяра хьакъехьа дийцар боахама председателя нов. Качарова а. Цо дийцар пятилетка дIадахача диъ шера колхоза даьхача толамех. Бакъда къамаьла керттера лостам бар хIанзалиа даьчох кхоачамбаь Iе йиш ца хилар, хIана аьлча толамаш лакхдеха торонаш йолаш я. Хьайбаш леладара даькъе, дийцар цо, боккхача лоархIаме да доакъар дIадахийтара, хIара коллектива балха тIахьожам лоаттабари, анализ яри, колхоза доплахье лораяри.

Юкъерча звеньий кулгалхой декхарийла ба шоай знанеш денна лакхъе.

ДIахо йодача хана кхоачашде дезача декхарех керттердар санна къоастадир колхоза председатела, кагирхошца болх бар. Цо белгалдир цу хьакъехьа хIана колхозе деи Iаяха хIама ца хилар а. Доп сенах латт аьлча, из латт, юкъера школа яьккха баьина кагий нахи мехкарийи, Армера цIабаьхкараши городе дIаоаха дага хургбоацаш царна культурно саIаIара эша хьалаши, къахьегама хьалаши вIаштIехьдахарах, царна кхетама болх барах, уж дукхагIа деша ахийтарах. Цу тайпара мара торо хургьяц эшшаш йола юртболхама кадраш кхее. Дукхача кагирхой цIераш яха йиш я къахьегаме хьалха латтарий сапия. Уж ба школера баьлча юртбоахаме болх бе лайна шофераш Мариничев Александр, Кузнецов Николай, колхоза механически мастерскешка техника тоеча болх беш ба Мяцаров Василий, Батюшкин Евгений, кхыбараш. Цу тайппара дика къахьегача кагирхой дуккха цIераш яха йиш я. Цхьабакъда царех кхоачамбац. Уж санна бараш дуккха дукхагIа эш юртбоахаме.

Колхоза хьалхашка латта декхараш кхоачашдара доккха новкъостал хургдар колхозе культура цIа хьалдича. Цудухьа собране вIашагIкхийттараша массане а цхьа барт а болаш соцам бир укх шера из хьалде доладе, хIаьта юрта газ чуйилла. Колхоза председатела правлене цIерагI дош делар уж балхаш махулла сихагIа даь даха.

Колхозхоша шоай собране къоабалдир колхозхой Ерригсоюзни кхоалагIча съезда тIайийца Устав. Цул совгIа соцам бир колхоза дерригача доакъой производстве нийслу кхоачамбоацараш дIадаха. Цу гIулакхо а торо хулийтаргья укх керда хьахиначa шера юртбоахама культурай хьувкъам дикка лакхбе, хьайбай продуктивность дегIайоалае, цхьан дешаца аьлча В. И. Ленин ваь бIаь шу дизара тIайийца декхараш дизза кхоачашде.

М. РАШИДОВ.

Редактора заместитель
А. А. МЯКИЕВ.

Доазол дехьара

АМЕРИКАНЦИЙ ОАКХАРАШХА ДОЛА ГIУЛАКХАШ

Вьетнамски халкъа духьал зуламе тIом беш, американски военщинас дукха бола маьрша бахача нахах нах боабу. Освобождение яхача кепайоазон агентства хоам баь махиллара, духьал Къулбехьи Вьетнама цхьан Куангнам яхача провинце американцашен парка тIехьа латташен 1969 шера вийнав маьрша бахача нахах 4796 саг, царех 1959 бера 1597 кхалсаги йолаш, 12400 цIаи 94 погодеи йохаьяй.

ДIадахача шера цу провинце 91 - эза дукха нах боабир. Юрташта дукха бомбаш еттарахи маьрша бахарех дукха нах боабарахи кхвачам а ца хулаш, йоккхий моттигаш дIалоацаш химически веществаш хьерц.

1969 шера американски самолеташа Гуэ яхача города юхерча нах обшине дIайоаржайир зехьаж доалла химически веществаш. Из бахьан долаш 30 саг велар, бIаьш болча наха лазар кхийттар. БIаьш гектараш хула лаьтташ хIама дIаде мегаргдоацача даьнна, итташ эзараш бола нах цу воассаденнача лаьтташкара дIабахаиза баргбоацача айттаб.

НИГЕРЕРА СОБЫТЕШ

ЛОГОС, 13 январь. (ТАСС). Нигере малхбоал ехьа тIемаш деча районашкара деча хоамех, федеральни эскараша город Оверри — сепаратистий керттера чIоагIало дIалаьцай. Федеральни эскара доакъош тIемаш а деш, Умуахиа яхача города оагIорахьа дIахьалхаика долх, цхьан хана ноастагIчун го баь чуерпаьча группировкана еча духьалене тIом бу цхьайола моттигаш дIа а йоахаш.

Моттигерчеи доазол дехьарчеи наблюдателаша деча тешалах, федеральни эскар тIалаташ сепаратисташта чIоагIа хIама кхийттай, уж кхы меттаетталой гамаш йолаш. Сепаратистий столера бечa хоамаша тешал ду цига нах аххарабенисн саготен хилара. Дукха бола сепаратистски лидераш нигерийски территоре тIара байлай. Царна юкъе ва сепаратистски режима керте латта Одумегву Оржукву а. Биафрера деча хоамаш тIара, цхьаболча доазол дехьарча корреспондентана йоах, из Либревиле (Габон) вахав, тIехьашка дуьла сепаратистий доакъош штаба начальника полковникага Эффонг Филиппага а дита.

ГIулакх доацаш цIей Iо ца дахийтар духьа Нигере федеральни правительствана керте латтача Якубу Говона сепаратисташ тIахьихар гера Iодиллара, из даьр маьрша витаргхилара тешам а луш. Цунца цхьана цо дIахайтар Нигере чурча гIулакхашта юкъе лелхар кхьча пачхахьалкхений правительствашта, хIаьта иштта тайп-тайпарча организацешта, частни наха могийтарг ца хилар.

Доазол дехьара деча хоамех, Нигерийски пачхахьалкхен территори бIарчча юхаметтаеттаеш федеральни эскарий дувлача толамашта раьза да дукха а дукхагIа дола африканский мехкаш.

Цунца цхьана Гвинейски радиос теркам тIабохийт «сепаратистски режим хьалдоацаш хилараш» «Биафро баха нах» федеральни эскара оагIонгахьаьа болча кхерама «кIалхара баха беза» яхаш, хIана «йоккха гIайгIа хаьча ба».

«Дика дераша» дувца харцдараши цар ю йоакхон гуча а йоаккхаш. Нигере федеральни правительствас къаьгта а хаьдза а дIакхайкадир кбо халкъа (Биафа оалача моттиге баха дукхагIа бола нах) цхьаккха ниэ ба а бац, берг а бац, аьнна.

ВАХАРА МАХ ЛАКХБАЛАР

ПАРИЖ, 13 январь. (ТАСС). Цхьайола кIамаш почте гIолла дIахьийтара 50 процент мах тIатохар, хIаьта 1 апреле деиз автомобилашта йола страховой взносаш 5 процент лакхъяр хьаккайнадьд Франце.

Кердача шера хьалхарча деношкахь лакхбелар автомобилий, болата, алюмине, никела мах. Лакхденнад цхьайолча продуктай мах, машинашьхаш дIа-юха вахара мах тIаххийттаб.

ХЬАЛХАРЧА НОВКЪА

ВАШИНГТОН, 13 январь. (ТАСС). Тахьа тIайоагIача хана а чIоагIа дола финансови доазонаш оттадара политика лелае лерхIаш а лейбористски правительство, аьлар укхаза визитах волча Великобритане финансай министра Р. Дженкинса.

Селхан телевидение гIолла къамаьл деш Дженкинса баьхьдир дIадахача шера Великобритане платежни баланс миллионаш болча англичанаша беза мах а луш тоаьь хилар — 1967 шера стерлингай фунта девальвация яра, налогаш лакхъяра, чурча гIулакхашка дIайохийта пачхахьалкхен расходаш кIезигъяра чотах лаккъяр. Министра белгалдаьккхар законодательни порядках алапена лоаттабаш бола тIахьожам укх хьатIадоагIча бетташка дIабаккха лерхIаш лейбористски правительство ца хилар. Цо иштта дIахайтар вахара мах Англе дIахо а лаккхургхилари укх шера маьхаш 2—2,6 процент тIаххетаргхилари.

РЕВОЛЮЦЕ 6 ШУ ДАЛАР

ЗАНЗИБАР, 13 январь. (ТАСС). Селхан занзибарски халкъо торжественно белгалдаьккхар Занзибари Пембен яхача гIайренашкара кхьча меххий ииз-Iоткъам дIабаьккхача, уж хортамукъа а шоай лоIаме а даьхача революце ях шу дизар. ЛаьрхIа тахан хьайийллача къаман кердача стадиове Занзибаречa Танзане тIема низий паради дуккха эзараш нах юкъе бола къахьегамхой демонстраци хилар. Трибунашкарча хьаьшашта юкъе я дунен шоазткъа совгIа болча мехкара ена делегацеш, царца Советски Союза делегаци, африкански кортамукъален боламий вакалаш а болаш.

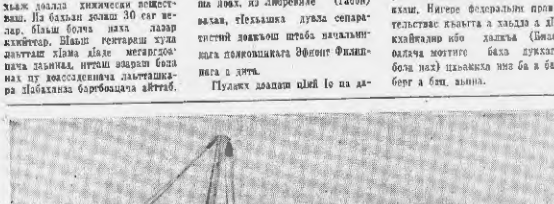

ИРАН. Советски специалисташа новкъостал а деш юллаш латт 487 километр йIаьха йола керттера Трансиранcки магистральни газопровод. 87 километр турбаш я вIашагIхотта езаш йисараш. ХIанз эгтара халагIча участка — ушал хиша латта Мазандерана кхашта — хьатIаккхаьчаш балхаш.

СУРТА ТIА: Каспийски форда йистера 453-ча километрерча участке турбаш тIайоатташ латт.

А. Ахмедзянова сурт.
ТАСС фотохроника.

Николаеве болх бе йолаеннад кхалиаьхо кога гIирс хийчбу № 6 йола фабрика. Предприяте шера араехцаргба 3,25 миллион пар кога гIирс. Ткъеста конвейерни линии кердагIа йолча оборудованеи механизмашцеи хийчаь я. Фабрике болх беш 1800 саг хургва. Фабрике йиллача дешархой школа кийч а я, конвейерэш тIа хIанзале а болх беш я 250 къона болхло.

СУРТА ТIА: закройки цеха цхьан конвейера тIа.

К. Дудченко сурт.
ТАСС фотохроника.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грозней морхаш а йолаш, йоачаи а йоацаш, цхьацхайолча моттигашка докх а доаллаш, малхбоалехьара гIийло, гIаьххьача йоарамга кхоачаш мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 4 градус шелалгара 1 градус йIовхалга кхоачаш Грозне 0 градусагара 2 градус шелалга кхоачаш хила а тарлу. ДIахорча шин дени шин буси морхаш а йолаш, юкъе-юкъе ехкаи а хулаш, цхьацхайолча моттигашка докх а доаллаш, гIийло мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 2—7 градус шелал йолаьи деношка 3 градус шелалгара 2 градус йIовхалга кхоачаш, хIаьта республика къулбехьарча районашка 3—8 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

КЕРДА ВАХАР ДИЛЛАД

ЧIоагIа дог гIоздаьнна бар селхан Старопромысловски мехкдаьттахой. Дика кийчъяьча квартирашка керда вахар диллар 83 дезала. Цар керда вахар дилла шайкке цIа хьаьдаьд «Старогрознефть» НПУ предприятеша араехача продукцега дIабоzа мах лохбарах хьахиначa фонда чотах. Ер шу чакхдалалехьа кхи а 72 дезала керда вахар дулларгда.

Керда вахар диллача дезал вута юкъе ба кадрови болхлой, вышкомонтажникаш.

А. ТИЩЕНКО.

ЛадувгIа

РАДИО
15 январь

6.30 — «Юрта Iуйре» (гIалгIай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Курсия калеш. 8.45 — «Пролетарски интернационализмана тешаме хилар беррига марксистийи - ленинцийи декхар да» яха беседа. 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.20 — Иллеши, ашараши, халхара ашараши. 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Москва.

РАДИО
16 январь

6.30 — «Юрта Iуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Ленинан никъ» газета обзор. 8.25 — Лист. Концерт. 8.45 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Радиои телевидении инструментальни ансамбля концерт. 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — «Ши йоацеш йолча пиленчай класс» пионерашта передача. 17.30 — «Ленински новкъа долх вай». 17.45 — Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизарга.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ
15 январь

17.35 — Передачай программа. 18.00 — Дешархошта. «Радиолокаци» яха фильм. 18.10 — Надтеречнера мехкарий (нохчий меттала). 18.30 — Миллионий ленински университет. Социализма политэкономия. «Къахьегама эстетика, психологи, физиологи». 19.00 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай, эрсий меттала). 19.25 — «Болхло нхар кура цIи ю» киноочерк. 19.30 — «БIарахьажар» яха документальни фильм. 19.45 — Технически информацей вестник. 20.05 — Шоаиа, бераш. 20.20 — «Вайн мишта-а хьа гIулакх» яха телевизионни фильм. 20.45 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 21.00 — «Последний угон» яха художественни фильм. 22.10 — Передачай программа. 22.15 — Фигурни совлозаш хаххара СССР чемпионат. Ше тIа ду хаьхараш. Шиъ доIамера программа. Кхевера передача.

ТЕЛЕВИДЕНИ
16 январь

17.55 — Передачай программа. 18.00 — Бераштa. Фильм. 18.30 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 19.00 — Хоамаш. 19.05 — ХIанзарча кулдаьзмана йола критика. 19.25 — «Болхлой сийле» яха документальни фильм. 19.45 — Ленински юбилейна накъадоахаш. 20.05 — «Дото бос бола ткъамаш» яха телевизионни фильм. 20.20 — Шоана, бераш. 20.35 — Кердадарий эстафета. 21.15 — «Королевская ложа» яха фильм-оперетта. 22.10 — Передачай программа. 22.15 — Фигурни совлозаш хаххарах йола СССР чемпионат. Кхаьнах. Шиъ доIамаш йола программа. Кхевера передача.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктехкама секретаре — 3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; Юрта боахаший письмой отделий— 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революцен проспект, 7/34.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

Типография «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/34.

СФ05010. Заказ № 308.